

A magyar fosztó- és tagadóképzők morfo-szemantikai problémái, különös tekintettel az antonimitásra

Bevezetés

A következő dolgozatban a magyar fosztó- és tagadóképzők antonímáiról lesz szó. A szakirodalom által hangoztatott nézeteknek az érvényességét fogom közelebbről megvizsgálni, legfőképpen azt a kérdést, hogy az -(V)s melléknévképzőn és a -t(t) befejezett melléknévi igenévképzőn kívül létezik-e más antonímája a magyar privatív képzőnek.

Az erre vonatkozó észrevételeimet egy általam összeállított fosztó- és tagadóképzős kifejezéseket tartalmazó adatbázis segítségével próbáltam alátámasztani, amelynek szócikkeit Papp Ferenc *A magyar nyelv szóvégmутató szótára* c. lexikonjára és *A magyar nemzeti szövegtárra*¹ alapoztam. Egy több mint hétszáz privatív képzős szót tartalmazó lista született ebből, amelynek cikkei szófaji-, alaktani-, hangtani- és jelentéstani kritériumok alapján csoportosítottam. E kritériumok közül a legfontosabbnak a felsorolt szavak alaptagjának a szófaji besorolását és a származékok ismertebb antonímáinak a megnevezését tekintettem. Ezeknek az adatoknak az összegyűjtésekor, antonímaszótár hiányában, főként nyelvérzékemre és *A magyar nyelv értelmező szótárára* hagytam. Ennek ellenére több szó esetében sem sikerült megfelelő ellentétet találnom. Egyes poliszémikus kifejezéseket, pedig többször fel kellett tüntetnem, mivel a különböző jelentésekhez más-más ellentét kapcsolódott. A privatív képzős szavak listázása mellett a fő cél tehát az volt, hogy minél komplexebb jellemzést adjak a felsorolt szavakról, és így meg tudjam nevezni a privatív képzős származékok azon csoportjait, amelyekben a felfedezett azonosságok működnek.

¹ Magyar nemzeti szövegtár:
<http://corpus.nytud.hu/mnszbeta/> [2011-04-28]

Terminológia

A legtöbb nyelvtankönyv fosztóképzőnek nevez minden *-tAlAn*, *-AtlAn* és *-tlAn* morfémat. Terminológiailag nem tesznek különbséget a különböző szófajú szavakhoz kapcsolódó privatív derivátumok között (l. Keszler 2006, Bokor 2007). Néhány nyelvészeti kiadványban azonban a *f o s z t ó k é p z ő* terminus mellett egy másik szakszóval is találkozunk (l. Ruzsiczky 1961, H. Varga 2006). Ezek a munkák külön beszélnek a névszókhoz- és külön az igékhez kapcsolódó privatív toldalékokról, az előbbit *f o s z t ó k é p z ő*-, az utóbbit pedig *t a g a d ó k é p z ő* néven tárgyalják. A továbbiakban e tanulmány is megkülönbözteti a kettőt.

A különbségtételt a magyar privatív képző szemantikai és morfológiai ellentétpárjainak vizsgálata szempontjából tekintem indokoltnak, mivel a névszókhoz kapcsolódó privatív képző antonímái máshogy viselkednek, mint az igékhez kapcsolódóak.

E két terminus mellett egy harmadikat is használok, a *p r i v a t í v k é p z ő* kifejezést, amelynek használati szabálya nem tisztult le bennem a szakirodalmat olvasva, valószínűleg nincs is egyértelműsítve, hogy pontosan milyen jelentésmezőt fed le. E kifejezést a dolgozat hiperonimikus funkcióban szerepelteti, egy fölöttes kategóriaként, amely mind a fosztó-, mind a tagadóképzőkre vonatkozik.

1. A magyar privatív képző antonímái

A szakirodalom (l. Kiefer – Ladányi 2000: 174, H. Varga 2006: 75) szerint privatív képzős szavaink az *-(V)s* melléknévképzővel és a *-t(t)* befejezett melléknévi igenévképzővel áll szemben szemantikailag. Pontosítva: a magyar privatív képzőről szóló tanulmányok szerint a fosztóképzős szavak jelentéstani tanulmányozásakor *-(V)s* képzővel ellátott ellentétpárokkal találkozunk, míg a tagadóképzős kifejezések esetében *-t(t)* képzősekkel:

Névszói alaptag:

aránytalan – *arányos*

Igei alaptag:

befejezetlen – *befejezett*

családtalan – *családos*

fészületlen – *fészült*

művészietlen – *művészies*

kapálatlan – *kapált*

A következőkben nézzük meg, mit mutat meg nekünk minderről a privatív képzős adatbázis. Érvényes-e a szakirodalom vélekedése, és ha igen, milyen feltételek mellett? Ki lehet-e egészíteni e megállapítást más szempontokkal?

1.1. A főnévi alapú fosztóképzők antonímái

1.1.1. Főnévi alapú fosztóképzős szó - -(V)s melléknévképzős szó

A *Magyar grammatika* az -(V)s melléknévképzőnek négy típusát különbözteti meg. Az első típusba a *felhős*, *kerítéses* szavakban lévő melléknévképzők tartoznak, amelyek 'valamivel való ellátottság'-ot fejeznek ki. A második csoportba a *daliás*, *fiús* szavakban lévő 'hasonlítást jelölő' melléknévképzők kerülnek. A harmadikba a *zöldes*, *sárgás* 'kifejezések 'kisebb mértékű tulajdonságot jelölő' derivátumai. A negyedikbe pedig a *családiás*, *kivételes* szavak 'valamivel bíró, valamivel ellátott' jelentésű toldalékai (Keszler 2005: 318).

A magyar privatív derivátum antonímáival foglalkozó munkák szerint a felsorolt -(V)s melléknévképzők közül a fosztóképző a 'valamivel való ellátottságot' jelentőekkel áll antonim kapcsolatban. Szerintük az ilyen -(V)s képzős melléknevek az egymással „rész – egész”, illetve birtokviszonyban lévő dolgok és jelenségek közül olyan részeknek a neveiből képezhetők, amelyek az adott egésznek jellegzetes tartozékai, ugyanakkor nem elidegeníthetetlen, hanem leválasztható részei (H. Varga 2005: 104).

Ez a megállapítás igaz az olyan konkrét főnévből létrehozott -(V)s képzős melléknevekre, mint a *tövise*s, *virág*os, *sós*, de nem tartom érvényesnek az olyanokra, mint a *barátság*os, *kedve*s, *igazság*os. Ezeknek az elvont jelentésű főnevekből képzett mellékneveknek az esetében nem lehet leválaszthatóságról beszélni. A *barátság*, *kedv*, *igazság* az embernek nem „tartozéka”.

Ugyanakkor a szakirodalom által felállított képzési szabály nem alkalmazható az összes konkrét főnévre. A képzési szabály feltétele, hogy a leválasztás során ne szűnjön

meg létezni a szóban forgó entitás.² Nincs *gyomros (férfi), ahogyan *gyomortalan sem, nincs *tüdős (nő), ahogyan *tüdőtlen sem. Ebben az értelmezésben nem létezik a #szíves – #szívtelen, #epés – *epétlen sem. A szíves – szívtelen és az epés szavak lexikalizálódott kifejezéseként élnek nyelvünkben, jelentésük kompozicionálisan nem levezethető.

A gerinctelen szavunk szerkezetileg levezethető, amikor a 'gerinccel nem rendelkező' állatok megnevezésére használjuk. Lexikalizálódott kifejezés viszont akkor, amikor a 'befolyásolható, megalkuvó személy' jelzőjeként jelenik meg a beszédben. A szívtelen kifejezéssel együtt a metaforikus gondolkodás beszédben való realizációjának bizonyítékai.

Vizsgáljunk meg néhány tipikusnak mondható konkrét főnévből létrehozott fosztóképzős- és -(V)s képzős antonímapárt:

a. bajusztalan – bajuszos

b. dologtalan – dolgos

c. fületlen – füles

a. A bajusztalan – bajuszos antonímapár esetében jól működik a szakirodalom által felállított képlet, amely szerint a fosztóképzős szó ellentéte az -(V)s képzős szó.

Induljunk ki az értelmező szótár „bajusztalan” szócikkéből:

„1. Olyan <személy, állat v. növény>, akinek, amelynek általában v. a megszokottól eltérően nincs bajusza. (népies) Bajusztalan búza, macska; bajusztalan ifjú. A nők s a gyermekek bajusztalanok. Ki bajuszos, ki bajusztalan, de mind harminc év körül való. (Gárdonyi Géza) Bajusztalan... fiatal kis népfölkelő baka őrizte a foglyokat. (Krúdy Gyula)

2. (ritka) Ilyen személyre jellemző. Bajusztalan arc, felső ajak, viselet.” (ÉrtSz.)

Az értelmezéseket vizsgálva arra a következtetésre jutunk, hogy a bajuszos, vagyis a 'bajusszal ellátott' jelentésű szó a bajusztalan mindkét jelentésének antonímája lesz.

b. A dologtalan – dolgos ellentétpár esetében már másra figyelhetünk fel.

² l. Kiefer Ferenc meghatározása: www.nytud.hu/szakcsoport/huszeves/slides/kiefer.ppt [2011 – 04 – 28].

Ha felmérést készítenénk arról, hogy mi a *dologtalan* szavunk ellentéte, valószínűleg a legtöbb anyanyelvi beszélő a *dolgos* szót vágná rá válaszként. Nézzük meg közelebbről, hogy ez az antonimaként megadott szó a *dologtalan* kifejezés minden jelentésének lehet-e ellentéte. A hétkötetes értelmező szótár a *dologtalan* szónak a következő értelmezéseit adja meg melléknévi értelemben:³

„1. Olyan <személy, csoport>, aki, amely munkátlanul él, nem szokott, nem szeret v. nem akar dolgozni. Dologtalan nő, úr; dologtalan család, társaság. Dologtalan gyermek vagy aggastyán is elég akadt, aki unalomból odaült néha a teknőhöz és lóbázta jobbra-balra. (Mikszáth Kálmán)

2. Olyan <személy>, akinek nem jut dolog, v. akinek éppen nincs munkája; tétlen. Dologtalan béméskodók. Egy dologtalan íródiák beszédbe eredt a kocsissal. (Vas Gereben) A dologtalan pincérek szélvészféleg sűrűsödnek. (Krúdy Gyula)” (ÉrtSz.)

Amint azt a szócikkből látjuk: a *dologtalan* szó, első jelentésének, amely a munkátlanul élő, dologkerülő ember szinonimájaként él, a *dolgos*, -(V)s képzős szó lesz az ellentéte. A második értelmezésének viszont nem. Annak az embernek, aki abban az értelemben *dologtalan*, hogy nincs munkája, az *elfoglalt* ember lesz az ellentéte.

c. A *fületlen* – *füles* szó pár is jó példának mutatkozik a fosztóképzős szó kontra – (V)s képzős szó képletre.

„Olyan <tárgy>, amelynek a szokásostól eltérően nincs füle. Fületlen gomb, korsó, kosár, láda, táska, zseb. A korsót fületlenül adta vissza. || a. (ritka) Olyan <személy, állat>, akinek, amelynek vmely okból nincsen fülkagylója.” (ÉrtSz.)

A monoszém fosztóképzős szó ellentéte a füllel ellátott jelentésű *füles* lesz. Ha azonban fordítva vizsgáljuk meg a képletet, azaz azt nézzük meg, hogy az -(V)s képzős szónak a fosztóképzős kifejezés tökéletes antonimája lesz-e, rájövünk arra, hogy a képlet nem mindig működik oda-vissza.

A *füles* szónak melléknévi értelemben, a hétkötetes értelmező szótár a következő értelmezéseket adja:

³ Bár ritka a nyelvhasználatban, az értelmező szótár feltünteti a *dologtalan* szó határozószói használatát is. Ma már szinte csak az írott nyelv, az irodalmi korpusz őrzi e funkcióban lévő megjelenését: „3. *határozói használat(ban)* (ritka) Dologtalanul, tétlenül. Dologtalan álldogál, heverész. Két órára járt az idő, mire elkészült az ebéd; cseléd, marha, dologtalan állt azalatt. (Jókai Mór)” (ÉrtSz).

„I. melléknév Olyan <tárgy>, amelynek füle van. Füles gomb, korsó, kosár; (sport) füles labda: a) szőrrel kitömött, 2 kg súlyú bőrlabda, amelynek 25 cm hosszú füle arra való, hogy annál fogva dobják el; b) az ilyen labdával, szabályok szerint folytatott játék, mérkőzés. Füles láda, táska, zseb. A füles labda valamikor divatos sport volt. || a. Olyan <állat, ritk. személy>, akinek (feltűnően) nagy füle van. Füles csacsi, nyúl, szamár.” (ÉrtSz.)

Jól látható, hogy a füles szót úgy határozza meg, mint egy adott dolog, például: *gomb, korsó, kosár, labda* jellegzetes tartozékát. Ha a felsorolt tárgyakról a szokásostól eltérően, valamilyen oknál fogva hiányozna ez a tartozék, akkor beszélnék fületlen *gombról, -korsóról, -kosárról és -labdáról*.

Ha viszont a füles szót egy másik, kevésbé gyakori értelemben használjuk, vagyis olyan személy, vagy állat jelzőjeként, akinek/aminek feltűnően nagy a füle, akkor az ellentétes jelentésű szó nem a fületlen, hanem a kisfülű lesz.

E néhány példa fényében tehát azt a következtetést vonhatjuk le, hogy konkrét főnévből képzett fosztóképzős szavak nagyon sok esetben az -(V)s képzős párjuknak csak bizonyos jelentéseivel állnak antonim kapcsolatban, és fordítva. Az ellentétesség szempontjából nem mindig fedik le azt a szemantikai mezőt, amire a másik szó vonatkozik.

1.1.2. A -AtlAn képző hatása az -(V)s képzős szavakra

Az adatbázis főnévi alapú fosztóképzős szavai között van néhány olyan, amelynek antonímája érdekes jelenségre példa. A kellemetlen, alkalmatlan, szemérmetlen szavak ellentétpárjaiban, a kellemetesben, alkalmatosban és a szemérmetesben világosan felismerhető az -AtlAn képző hatása. Ennek az analogikus befolyásnak a következtében ezek a szavak olyan hibrid származékokká váltak, amelyekben a fosztóképző „részei” és az -(V)s melléknévképző egyaránt megtalálható.

1.1.3. Főnévi alapú fosztóképzős szó - folyamatos melléknévi igenévképzős szó

Ritkábban bár, de a fosztóképzők ellentétpárjai között találunk olyanokat is, amelyek nem az adott fosztóképzős szó névszói alaptagjából, hanem az azzal megfeleltethető igei töből képezve jönnek létre.

Néhány esetben a fosztóképzős szavak -ó/-ő folyamatos melléknévi igenévképzős származékokkal állíthatók szembe szemantikailag.

Ilyen például a *gyanútlan* ellentétpárja a *gyanakvó*, amelynek nem névszó az alapja, mint a fentebb felsorolt példákban, hanem ige, a: *gyanakodik*. A *gyanútlan* eredetileg ellentétbe állítható *gyanús* szó csak morfológiai antonimaként tartható számon.⁴ Hiszen a *gyanús* olyan személy, csoport, dolog minősítése akire/amelyre gyanakodni lehet, akiről/amelyről feltehető, hogy valami rosszat fog elkövetni vagy követett el.

A fosztóképző és a folyamatos melléknévi igenévképző szembenállását az *élettelen* – *élő*, *dicstelen* – *dicső*, *hitetlen* – *hívő* szópárok példázzák még.

E szósor szerint tehát létezik egy olyan minta, amelynek analógiájára a fosztóképző főnévhez járul, az azzal antonim viszonyban szereplő párban az -ó/-ő képző pedig egy főnévből képzett igehez.

1.1.4. Főnévi alapú fosztóképzős szó - -ékony/-ékeny melléknévképzős szó

Bár adatbázisomban mindössze két példa mutatja az -ékony/-ékeny képző fosztóképzővel való szembenállását, ez a melléknévképző is a fosztóképzők antonímái közé sorolható. Ide tartozik a *terméketlen* szó *termékeny*- és az *érzéketlen* szó *érzékeny* antonímája. Ezeknek a fosztóképzős szavaknak az ellentétei is igéből létrehozott melléknevek.

1.1.5. Főnévi alapú fosztóképzős szó - befejezett melléknévi igenévképzős szó

A felállított szabálynak ellentmondva a -t/-tt melléknévi igenévképző nemcsak tagadóképzős, de fosztóképzős szavakkal is alkothat ellentétpárt. Ezek az ellentétek természetesen mind igéből képzett melléknevek lesznek. Az *érdektelen* – *érdekel*, *alaptalan* – *(meg)alapo**zott*, *korlátlan* – *korláto**zott*, *rendetlen* – *rendez**ett*, *nyugtalan* – *nyugod**t* szópárok erre a ritka jelenségre adnak példát.

⁴ Morfológiai antonimitásról akkor beszélünk, amikor egy szópár tagjainak morfémai csak formailag állnak szemben egymással, szemantikailag nem.

Az *édektelen* szó poliszémiaként több különböző antonímával is rendelkezik. A 'figyelemre nem méltó' jelentésű szónak az -(V)s képzős *édekes*, míg az olyan személy jelzőjének, aki 'valamilyen ügyben nem érintett' a -(t)t képzős *édekel*t lesz az ellentéte.

A felsorolt fosztóképzős szavak közül ugyan többnek létezik -(V)s képzős párja, de ezeknek az esetében is csak alaktani szembenállás figyelhető meg: a *korlátlan* – *korlátos*, *rendetlen* – *rendes* szavak inkább csak morfológiailag alkotnak oppozíciót.

Bár az *alaptalan* szónak bizonyos kontextusban az *alapos* (pl. *gyaní*) lehet antonim párja, ennek a kifejezésnek is a -(t)t képzős ellentéte nevezhető a legtipikusabbnak.

Ezek az antonim szó párok is egy analógiás alapon működő jelenséget példáznak, ahol a főnévi alapú fosztóképzős szó egy igei alapú befejezett melléknévi igenévképzős szóval áll antonim kapcsolatban.

1.1.6. Főnévi alapú fosztóképzős szó - -teli, -dús végű szavak

Több olyan szó párral is találkozunk, ahol a főnévi alapú fosztóképzős származék -teli és -dús utótagot tartalmazó szavakkal áll antonim viszonyban. Ilyen az *örömtelen* – *örömteli*, *reménytelen* – *reményteli*, *párátlan* – *páradús*, *színtelen* – *színdús* (?), *eseménytelen* – *eseményteli* (?) – *eseménydús*, *fantáziátlan* – *fantáziateli* (?) – *fantáziadús*, *szellemtelen* – *szellemteli* (?) – *szellemdús* stb.

A -teli és a -dús morfémák szinonim utótagokként akár ugyanannak a kifejezésnek két változatát is létrehozhatják. Az *eseménydús*, *fantáziadús*, *szellemdús* kifejezések mellett hallani az *eseményteli*, *fantáziateli*, *szellemteli* szavakat is a beszélt nyelvben.⁵

1.1.7. Főnévi alapú fosztóképzős szó - -vAl rendelkező kifejezés

A főnévi alapú fosztóképzős kifejezések között létezik több, amelyhez nem tudunk egy szóból álló antonímát társítani. A *háztalan* kifejezés ellentéte csak a 'házzal rendelkező' körülírással szerkesztett lehet, az *apátlan*é az 'apával rendelkező', az *otthonatlan*é az 'otthonnal rendelkező'.

⁵ A *színdús* kifejezést a Magyar Nemzeti Szövegtárban (pl. *Állok Dunánk szélén, a pesti parton: előttem a kép, színdús üde karton.*) is megtaláljuk, az *eseményteli*, *fantáziateli*, *szellemteli* kifejezések magyar nyelvben való használatát pedig számtalan internetes találat példázza.

A felsorolt privatív képzős szavaknak léteznek ugyan *-(V)s képzős* párjaik, de ezek kompozicionálisan nem levezethető jelentésű kifejezések. A *házas*, *apás*, *otthonos* lexikalizált szavak, mást jelentenek, mint ami a morféimák kombinációjából következne. A *házas* nem azt jelenti, hogy 'van háza', ahogyan azt várnánk, hanem azt, hogy *nős/férjezett*. Az *apás* nem az 'apával rendelkező' személyre vonatkozik, az olyan gyerekekre mondjuk általában, aki nagyon ragaszkodik az apjához. Az *otthonos* kifejezés sem 'otthonnal rendelkezőt' jelent, hanem a *kényelmes* (lakás) szinonimájaként használjuk.

1.1.8. Főnévi alapú fosztóképzős szó - más tövű szó

Az adatbázist végignézve egy sor olyan fosztóképzőt látunk, amelynek nem létezik ugyanabból a tövből létrehozott antonímája. Többnek van ugyan *-(V)s képzős* párja, de ezeknek a szavaknak az esetében is csak morfológiai szembenállásról beszélhetünk.

A *becstelen* szavunknak létezik *-(V)s képzős* párja, a *becses*, de ezek között a szavak között ma már nincs oppozíció. A *becstelen* melléknév antonímája az *erkölcsös*, *tisztességes* szavak lesznek.

Ugyanez a jelenség figyelhető meg például a *csintalan* szavunk esetében is, ahol az ugyanabból a tövből létrehozott *-(V)s képzős* szó a *csinos* lesz.

1.1.9. „Fosztóképzős dublettek”

A fosztóképzők tárgyalásakor külön figyelmet érdemelnek az ún. *fosztóképzős dublettek* (H. Varga 2005: 107), amelyek akkor jönnek létre, amikor ugyanaz a szótő a fosztóképzőnek több alakváltozatát is felveszi. Ilyenek például a *szeplőtlen* – *szeplőtelen*, *gondtalan* – *gondatlan*, *tárgytalan* – *tárgyatlan*, *tudattalan* – *tudatlan* szópárok.

A *g a z d a s á g o s s á g r a v a l ó t ö r e k v é s* értelmében a nyelv szókészletrendszeréből előbb-utóbb valamelyik alaknak ki kell esnie. A *szeplőtlen*–*szeplőtelen*, *gondtalan* – *gondatlan*, *tárgytalan* – *tárgyatlan*, *tudattalan* – *tudatlan* szavak esetében beszélhetünk az egyik változat kieséséről, de csak szemantikai értelemben, hiszen az ilyen típusú párok esetében az egyik alakváltozat az eredeti jelentésével „eltűnik” a szókészletből, és egy új jelentéssel, új szóként jelenik meg. A nyelv alaptulajdonsága, hogy a szavakat nem hagyja funkciótlanul, de nem engedi, hogy

ugyanazt a funkciót két elem is betöltse, így a *nyelvi ökonómia* szolgálatában az alakpárok tagjainak jelentése is és használati köre is elkülönül egymástól. Jelentésmegoszlás figyelhető meg a szavak között. Például a *szeplőtlen* szavunk olyan személyre/bőrfelületre vonatkozik, akinek nincs szeplője/amin nincs szeplő, míg a *szeplőtelen* inkább csak az irodalmi- és a szakrális nyelvben létezik, vallási értelemben használatos, mivel a leggyakrabban Szűz Mária jelzőjeként jelenik meg.

Ahogy a felsorolt szó párok tagjai között jelentésbeli elkülönülés ment végbe, úgy az -(V)s képzős szavak is csak a szó pár egyik tagjával kerültek antonim kapcsolatba. A *szeplős* antonímája a *szeplőtlennek*, de a *szeplőtelennek* nem, a *gondos* antonímája a *gondatlannak*, de a *gondtalannak* nem, a *tárgyas* antonímája *tárgyatlannak*, de *tárgytalannak* nem.

A *tudattalan* – *tudatlan* ráadásul szófajilag is elkülönült egymástól, míg a *tudatlan* a tájékozatlan, buta ember minősítése maradt, addig a *tudattalan* azoknak a pszichikai jelenségeknek a megnevezésévé vált, amelyek tudat alatt játszódnak le.

Következtetések

A főnévi alaptag esetében a fosztóképző az -(V)s melléknévképzővel, az -ó/-ő folyamatos melléknévi igenévképzővel, a -t(t) befejezett melléknévi igenévképzővel és az -ékony/-ékeny melléknévképzővel áll szemben szemantikailag, valamint az olyan utótagszerű képződményekkel, mint a -teli és a -dús.

1.2. A melléknévi alapú fosztóképzős szavak antonímái

1.2.1. Melléknévi alapú fosztóképzős szó - alapszó

Számos olyan melléknévi alapú fosztóképzős szavunk van, amelynek az antonímája maga az alapszó lesz. E kategórián belül négy csoportot tudunk megkülönböztetni.

Az elsőbe az olyan melléknévi alapú fosztóképzős szavak kerülnek, amelyeknek maga a monomorfémikus tő lesz az antonímája. Ezt az esetet jól példázzák a *hűtlen* – *hű*, *boldogtalan* – *boldog*, *komolytalan* – *komoly* szó párok.

A második csoportba az olyan fosztóképzős szavak tartoznak, amelyeknek (viszonylagos) töve egy főnévből és egy -i melléknévképzőből áll. A fosztóképzős szavak ellentéte ez a (viszonylagos) tő lesz. Az *íróiatlan* ellentéte az *írói*, a *költőietlené* a *költői*, a *nemzetietlené* a *nemzeti*.

A harmadik csoport fosztóképzős szavainak (viszonylagos) tövei főnevet és -szerű utótagot tartalmazó szavak. Ebben a csoportban a privatív képzős szavaknak az antonímája ez a -szerű végű szó lesz. A *célszerűtlen* – *célszerű*, *korszerűtlen* – *korszerű*, *tervszerűtlen* – *tervszerű* típusú szavak példázzák e jelenséget.

A negyedik csoportba pedig olyan privatív képzős szavak kerülnek, amelyeknek (viszonylagos) töve egy igéből és egy folyamatos melléknévi igenévképzőből tevődik össze. A privatív képzős szavaknak az antonímája ez a (viszonylagos) tő lesz. Ebben a csoportban az *kedvezőtlen* ellentéte a *kedvező*, *önállótlané* az *önálló*.

A példák szerint a melléktneveken végbemenő deriváció során olyan lexémát kapunk, amely a melléknév által megnevezett tulajdonság hiányára utal.

1.2.2. A melléknévi alapú tisztátalan/ tisztátlan fosztóképzős dublett

Ahogy azt látjuk, a *tiszta* szónak két fosztóképzős alakváltozata is benne van a magyar nyelv szókészletrendszerében: a *tisztátalan* és a *tisztátlan*.

Ezeknek a jelentése azonban, a már felsorolt fosztóképzős dublettektől eltérően, nem különült el élesen egymástól. Használatukban átfedések figyelhetők meg, hiszen mindkét alakot használják az olyan személy jelzőjeként, aki erkölcsileg szennyezett, aki vallási értelemben nem tiszta, és mindkettő megjelenhet a koszos, szennyezett dolgok attribútumaként. Tehát használják őket metaforikus és nem metaforikus értelemben is. A *Magyar értelmező szótár* szerint a *tisztátalan* változatnak a *tisztátlannal* szemben van főnévi használata is, amely a vallási szempontból tisztátalan személy megnevezéseként él a nyelvben, tehát többszófajú szó (ÉKSz): *A tisztátalan a szentet teszi alkalmatlanná a kultusz számára.*⁶

⁶ A példamondat a *Keresztény bibliai lexikon Tisztátalan, tisztátalanság* c. szócikkből származik: http://agost.myip.hu/vak/cd2/szakmai_anyagok/biblia/kommentar/klx/index.html [2011-04-28].

Mivel mindkét kifejezés (szinte) ugyanazt a jelentésmezőt fedi le, az antoníma is ugyanaz lesz. Ezek pedig a *tiszta*, *érintetlen* szavak.

1.2.3. Melléknévi alapú fosztóképzős szó - -(V)s képzős szó

Melléknévi alapú fosztóképzős szavainknak néhány esetben -(V)s képzős szó lesz az antonímája. Ha szemügyre vesszük az adatbázisban megjelenő melléknévi alapú fosztóképzős szósort, észrevesszük, hogy -(V)s képzős ellentéte csak az -i melléknévképzős szavaknak lehet. De az ilyen melléknévképzővel rendelkező származékok közül is csak néhánynak létezik -(V)s képzős ellentétpárja. Ilyen például a *férfiatlan*, amelynek a *férfiás*, az *udvariatlan*, amelynek az *udvariás* és a *hazafiatlan*, amelynek a *hazafiás* az ellentéte.

1.2.4. Elégtelen - elégséges

Az *elégtelen* – *elégséges* szópár kivételnek tekinthető a fentebb megállapított szabály alól. Hiszen az *elég* monomorfémikus melléknévként képezi a fosztóképzős szó tövét. Ebben a példában az -(V)s képző nem a fosztóképzős szó tövét képező melléknévhez, az *eléghez* kapcsolódik, hanem az abból képzett főnévhez, az *elégséghez*.

Számtalan olyan szópárunk van az adatbázisban, amelyben a *ségtelen* – *séges* végződés jelenik meg. Ilyen például a *szentségtelen* – *szentséges*, *szükségtelen* – *szükséges*, *tehetségtelen* – *tehetséges*, *tisztességtelen* – *tisztességes*, *egészségtelen* – *egészséges*. Talán ezeknek az analógiájára alakult ki az *elégséges* szavunk, ahogyan a *embertelen* – *emberséges* szópár -(V)s melléknévképzős szavának esetében is.

1.2.5. Melléknévi alapú fosztóképzős szó - más tövű szó

A melléknévi alapú fosztóképzős szavak között ritka az olyan, amelynek nem lehet ugyanabból a tövből létrehozni az ellentétpárját. Adatbázisomban mindössze egy példa van erre, az *egyetlen* fosztóképzős szó. Létezik ugyan az *egyes* származék, de ezzel nem működik az antonimikus megfeleltetés. Az *egyetlen* antonímája a *sok*; *több*; *több*, *mint egy* kifejezések lehetnek.

Következtetés

A melléknévi alaptag esetében a fosztóképző az -(V)s melléknévképzővel áll antonim kapcsolatban.

1.3. A magyar tagadóképző antonímái

1.3.1. Tagadóképzős szó - befejezett melléknévi igenévképzős szó

A tagadóképzős származékoknak a szakirodalomban hangoztatott antonímájára, a -t/-tt befejezett melléknévi igenévképzős szavakra az adatbázisban számtalan példát találunk. Az értelmező szótár a *csépeletlen* szónak a következő jelentését adja meg:

„Olyan <gabonaféle>, amely még nincs kicsépelve; ki nem csépelte. *Csépeletlen búza.*” (ÉrtSz), amely a *csépelt* kifejezéssel tökéletes oppozíciót alkot. Ugyanilyen megfeleltetés figyelhető meg például a *kitakarítatlan* – *kitakarított*, *bezáratlan* – *bezárt* szavak esetében is.

A példákból kitűnik, hogy deverbális képzésnél a tagadóképző olyan személyekre és dolgokra utal, akiken és amiken nem hajtották végre az alapszóban megjelölt cselekvést, akikkel és amikkel nem történt meg az alapszóban megjelölt esemény.

1.3.2. Tagadóképzős szó - folyamatos melléknévi igenévképzős szó

Ahogy azt a főnévi alapú fosztóképzős szavak esetében láttuk, folyamatos melléknévi igenévképzős kifejezések is előfordulnak antonimaként az adatbázisban. Néhány példa arra mutat rá, hogy ezek az -ó/-ő képzős szavak nemcsak a fosztóképzők, de a tagadóképzők ellentétpárjaiként is megjelenhetnek. Az *írástudatlan* – *írástudó*, *moccanatlan* – *moccanó*, *önzetlen* – *önző* szópárok erről tesznek tanúbizonyságot.

A tagadóképzős szó – befejezett melléknévi igenévképzős minta mellett tehát létezik egy olyan analógiára épülő jelenség, amelyben az igei alapú privatív képzős szó ellentéte egy igei alapú folyamatos melléknévi igenévképzős szó.

1.3.3. Tagadóképzős szó - -(V)s melléknévképzős szó

Néhány tagadóképzős kifejezésnek névszói alapú -(V)s képzős szó lesz az antonim párja. Az adatbázisban az *engedetlen* és az *illetlen* kifejezések példázzák a jelenséget, az előbbi az *engedelmes*, míg az utóbbi az *illedelmes* szóval áll antonim kapcsolatban.

1.3.4. Tagadóképzős szó - más tövű szó

A tagadóképzős szavak csoportjában is vannak olyanok, amelyeknek nincs ugyanabból a tövből létrehozott antonimája. Többnek létezik ugyan befejezett melléknévi igeneves párja, de ezeknek a szavaknak az esetében csak morfológiai szembenállásról beszélhetünk.

A *faragatlan* szavunknak létezik a -t(t) képzős párja, a *faragott*, de ezek között a szavak között (általában) nincs oppozíció. Ha egy meg nem faragott fa- vagy kődarabról beszélünk, akkor is inkább tagadósavas kifejezéseket használjuk, mint a tagadóképzős szót. A *faragatlan* szóval általában embereket szoktunk minősíteni. Olyan személyekre használjuk, akiket nevetlennek, műveletlennek, durvának tartunk.

1.3.5. Nem szabályos képzésű tagadóképzős szavak

A szakirodalom által hangoztatott megállapításnak ellentmondva, amely szerint deverbális képzésnél az -AtlAn az egyetlen olyan alakváltozat, amely a szótőhöz kapcsolódik (l. Kiefer–Ladányi 2000: 172–173), van néhány olyan igéből létrehozott származékunk, amelyben a -tAlAn variáns jelenik meg. Ilyen a *zavartalan*, *védtelen* szavunk. A *zavartalan* esetében a -tAlAn variáns -AtlAn helyett való megjelenését az alapszó *n o m e n v e r b u m*ként⁷ való viselkedésével magyarázhatjuk. Hiszen a *zavar* szótő mind igeként, mind főnévként használatos a magyar nyelvben. A mássalhangzóra

⁷ „A *nomenverbum* olyan szó, amely azonos alakjában névszó is és a hozzá értelmileg tartozó ige is: *fagy* ('fagypont alatti hőmérséklet', illetve 'megfagy'), *les* ('leszállás', illetve 'leskelődik'), *nyom* ('láb nyoma', illetve 'nyomást gyakorol'), *vész* ('vihár, pusztulás', illetve 'elvész'), *zár* ('zárószervezet', illetve 'bezár'), *zavar* ('zavarodottság', illetve 'zavart okoz').” (Tótfalusi István: <http://www.szokincshalo.hu/szotar/>) [2011-04-29].

végződő denominális származékok hatására válhatott a szó a szabálytalan képzésű alakká.

A *véd^ttelen* talán a **védelem^ttelen* denominális származék rövidüléséből alakulhatott ki, megtartva a 'védelem nélküli' jelentését. A szótó összetételi előtagként⁸ való megjelenése is erre a megállapításra enged következtetni.

Következtetések

Igei alaptag esetében a tagadóképző a *-t(t)* befejezett melléknévi igenévképzővel, az *-ó/-ő* folyamatos melléknévi igenévképzővel és az *-(V)s* melléknévképzővel áll antonim kapcsolatban.

1.4. A -hAtAtlAn képző antonímái

1.4.1. -hAtAtlAn képzős szó - -hAtÓ képzős szó

A *-hAtAtlAn* melléknévképzőt mind az 1961-es megjelenésű *A mai magyar nyelv rendszere*, mind az először 2000-ben kiadott *Magyar grammatika* önálló képzőként említi meg. Újabb keletű, de már gyakori és termékeny derivációs toldaléknak tekintik, olyan morfémának, amelyben a mai beszélő a ható igeképzőt és a fosztóképzőt még világosan el tudja különíteni (Ruzsiczky 1961: 384; Keszler 2006: 318).

Ha önálló képzőként tekintenek rá a mai grammatikák, akkor valószínű, hogy e derivációs toldalékok együtt valamilyen jellegzetes szemantikai többletet nyújtanak a képzés során, hiszen a képzőegyesítés egészének funkciója különbözik az alkotóelemek funkcióitól. A *-hAtAtlAn* képzőben a két toldalék felismerhetősége azonban arra mutat rá, hogy összeolvadásuk még folyamatban van.

A képzők összeforrásának eredményét szinkrón szempontból *összetett képző*nek nevezzük.⁹ A mai magyar nyelv teljességre törekvő, szintézisjellegű munkáinak az *összetett képző*kről szóló részeit olvasva azonban arra a következtetésre jutunk, hogy még nem született konszenzus e leíró szempontú kifejezés használatát illetően. A különböző

⁸ l. *védangyal*, *védegylet*, *védszent*.

⁹ Történeti szempontból *képzőbokornak*, de mivel e derivátum esetében a képzők összeforradása még folyamatban van, e diakrón szempontú terminust még aligha használhatnánk.

munkák különbözőképpen definiálják e jelenséget, és vitatkoznak azon, hogy a *-hAtAtlAn* toldalékra összetett képzőként vagy két külön képzőként tekintsünk-e.

Ha a *-hAtAtlAn* képzőt egyetlen privatív értelmű derivátumnak tekintjük, akkor a vele ellentétes jelentésű toldalék a szintén összetett *-hAtÓ* lesz. Az adatbázisban megjelenő számos példa azt mutatja, hogy a *-hAtAtlAn* ellentéte a *-hAtÓ* toldalék: *áthághatatlan* – *áthágható*, *kifogyhatatlan* – *kifogyható*, *fékezhetetlen* – *fékezhető*... stb.

1.4.2. *-hAtAtlAn* képzős szó - igenévképzős szó

Néhány esetben a *-hAtAtlAn* toldalék igenévképzőkkel áll szemben szemantikailag.

A *halhatatlan*, *múlhatatlan*, *nyughatatlan* szavak ezt a ritka jelenséget példázzák. A *halhatatlan* szó a beálló melléknévi igenévképzős *halandó*val és (ritkábban) a folyamatos melléknévi igenévképzős *haló*val áll szemben szemantikailag, a *múlhatatlan* a beálló melléknévi igenévképzős *mulandó*val és a folyamatos melléknévi igenévképzős *múló*val-, míg a *nyughatatlan* a befejezett melléknévi igenévképzős *nyugodt*tal.

1.4.3. *-hAtAtlAn* képzős szó - *-(V)s* melléknévképzős szó

A *állhatatlan* – *állhatatos* szavak a *-hAtAtlAn* képző és az *-(V)s* melléknévképző szembenállásának bizonyítékai.

1.4.3. *-hAtAtlAn* képzős szó - más tövű szó

Néhány *-hAtAtlAn* képzős szónak nem létezik *-hAtÓs* ellentétpárja. Vannak olyanok, amelyeket csak más tövű szóval tudunk szembeállítani. Ilyen az *ellenállhatatlan*, amelynek a *visszataszító* az ellentéte, a *rettenthetetlennek*, amelynek a *gyáva* és a *felbecsülhetetlennek*, amelynek a *jelentéktelen*.

Következtetések

A *-hAtAtlAn* képző a *-hAtÓ* képzővel, az *-(V)s* melléknévképzővel és az igenévképzőkkel állítható szembe szemantikailag.

1.5. A fosztóképzős származék töve módosítószó

Egyetlen példa sorolható ebbe a csoportba: a *bizonytalan* szavunk, amely a *bíz* ige és egy *-n* névszóképző összekapcsolásából alakult ki, amelyben a derivátum később palatalizálódott. Határozószói szerepe a: *bizonyos az, hogy* szerkezetből alakulhatott ki.¹⁰

A ma használt módosítószónak az ellentéte a *biztos*, *(maga)biztos*, *határozott*, *rögzített*, *eldöntött* szavak lesznek. Poliszém szóként nagyon nagy jelentésmezőt fed le, ezért is kap ilyen sok ellentétpárt.

1.6. A -képtelen végű szavak antonímái

Az adatbázist tanulmányozva feltűnően sok *-képtelen* végű szóval találkozunk. Ezek főnévi alaptaggal rendelkező szavak, amelyek sémaszerűen mind főnévhez kapcsolódnak, és mind ugyanazzal a végződéssel állnak szemben: a *-képes*szel. A *határozatképtelen*, *védekezéséptelen*, *cselekvőképtelen*, *fejlődésképtelen*, *fizetéséptelen*, *forgalomképtelen*, *keresetképtelen*, *kormányzásképtelen*.... stb. kifejezések közös végződéseinek összetételi utótagként viselkednek.

1.7. A privatív képzős határozószók antonímái

A privatív képző segítségével nemcsak melléneveket tudunk létrehozni. Az *önkéntelen*, *dísztelen*, *kénytelen*, *maradéktalan*, *kérdezetlen*, *eszméletlen*, *szüntelen*, *zavartalan*, *éktelen*, *észrevétlen*, *akaratlan* szavak olyan fosztóképzős származékok, amelyek mind melléknévi-, mind határozószói használatban megjelennek a nyelvben:

Önkéntelen mosoly futott át arcán. – melléknévi használat.

¹⁰ Tótfalusi István: <http://www.szokincshalo.hu/szotar/>? [2011-04-30].

Önkéntelen felsikoltott. – határozószói használat.¹¹

Bár ez utóbbit inkább az irodalmi nyelv, a választékos stílus sajátjának tartjuk.

Létezik olyan privatív képzős lexéma is, amelyet szinte csak határozószóként használunk. Ilyen például a *hirtelen* és az *étlen* szavunk.

A *hirtelen*nek valódi jelentése 'hír, tudomás nélküli' volt, ebből fejlődött ki 'váratlanul, gyorsan' jelentése, ami ugyanis „hír nélkül”, a beszélők előzetes tudta nélkül történik, az váratlan számukra (H. Varga Márta 2006a).¹² A határozószói szerep mellett, persze a mai napig megjelenik az eredeti-, melléknévi szerepben is: *hirtelen haragú ember*, de ebben a funkcióban sokkal korlátozottabb a használata.

A ma élő alakváltozatok, a *híres* és a *hirtelen* csak morfológiailag alkotnak oppozíciót, egykori szemantikai kapcsolatuk teljesen elhomályosult, amit az is mutat, hogy a *hirtelen* i-je megrövidült.

Az *étlen* szavunk esetében szinte alig találni példát a melléknévi használatra. A magyar értelmező szótár a melléknévi jelentést már fel sem tünteti.

1.7.1. Privatív képzős határozószó - -vA határozói igenévképző

A privatív derivátumos határozószók több esetben -vA igenévképzős szavakkal állnak szemben szemantikailag. Az *akaratlan* – *akarva*, *díztelen* – *díszítve*, *eszméletlen* – *eszmélve*, *kérdezetlen* – *kérdezve*, *zavartalan* – *zavarya* párok bizonyítják e két toldalék szembenállását.

Fontos, hogy ezeknek a szavaknak az esetében meglegyen a morfológiai különbségtétel. Míg az *akaratlan* (pl. sértés, hiba) melléknév esetében az *akart* melléknév lesz az antoníma, addig az *akaratlan* határozószó esetében az *akarva* határozószó.

¹¹ Az ÉrtSz. példamondatai olvashatóak.

¹² A *hirtelen*, *híretlen* szavak jelentéseiről H. Varga Márta a *Hirtelen ürügyn hirtelen...* c. cikkében értekezik az *Édes anyanyelvünk* XXVIII. évfolyamának első számában: <http://edesanyanyelvunk.anyanyelvapoló.hu/pdf/ea0602.pdf> [2011-04-28].

1.7.2. Észrevétlen - észrevehetően

Az észrevétlen – észrevehetően szópár eltér az adatbázisban felsorolt példáktól. Hiszen itt a privatív képzős szó antonímájában az *-en* határozórag egy *-hatÓ* képzős alapszóhoz kapcsolódik.

1.7.3. Privatív képzős határozószó - privatív képző nélküli határozószó

Az adatbázisban van arra is példa, hogy egy fosztóképzős határozószónak a képző nélküli tő az antonímája. Az önkéntelen – önként szópár esetében ez figyelhető meg. Hiszen az önkéntelen szavunk olyan cselekedetre vonatkozik, ami valakinek az akarata nélkül vagy annak ellenére történik, míg az önként olyanra, amely valakinek a saját akaratából, szabad elhatározásából megy végbe.

1.7.4. Privatív képzős határozószó - más tövű szó

A privatív képzős határozószók között többnek nincs ugyanabból a tövből létrehozott antonímája. Ilyen például a hirtelen, amelynek a lassan, a maradéktalan, amelynek a hiányosan és a minduntalan, amelynek a soha az antonim párja.

Következtetések

A privatív toldalékot tartalmazó határozószók képzői a *-vA* határozói igenévképzővel és a *-hatÓ* képzővel állíthatóak szembe szemantikailag.

1.8. A privatív képzős főnevek antonímái

A lexikalizálódás eredményeképpen néhány fosztóképzőt tartalmazó szó főnévvé vált a magyar nyelv lexémarendszerében. A hajléktalan, döntetlen, tudattalan olyan fosztóképzőt tartalmazó szavak, amelyek szinte kizárólagosan főnévi használatban élnek a magyar nyelvben. Melléknévi használatuk háttérbe szorult.

Ezeknek a kifejezéseknek az ellentétét csak körülírással tudjuk megfelelően megadni. A hajléktalan antonímája a *hajlékkal, lakással rendelkező* egyén lesz, a döntetlené az olyan verseny, ahol nincsenek azonos eredmények, a tudattalané pedig a pszichikai jelenségek olyan csoportja, amely a tudatban játszódik le.

Összegzés

A magyar fosztó- és tagadóképzők morfo-szemantikai problémái, különös tekintettel az antonimitásra című dolgozatomban több pontban is megkérdőjeleztem a szakirodalom által hangoztatott nézetet, amely szerint az *-(V)s* melléknévképzőn és a *-(t)t* befejezett melléknévi igenévképzőn kívül nem létezik más antonímája a magyar privatív derivátumnak. Az új szempontokat egy, a leggyakrabban használt privatív képzőket tartalmazó adatbázis segítségével vetettem fel, és példáztam.

Három részre tagoltam a jelenséget: a főnévi alapú-, a melléknévi alapú- és az igei alapú származékok vizsgálatára, amelyet az antonímák világosabb csoportosítása érdekében tartottam indokoltnak.

Az antonim párok listázása során tehát a következő eredményre jutottam:

a. Főnévi alaptag esetében a fosztóképző nemcsak az *-(V)s* melléknévképzővel, de az *-ó/-ő* folyamatos melléknévi igenévképzővel, a *-t(t)* befejezett melléknévi igenévképzővel és az *-ékony/-ékeny* melléknévképzővel áll szemben szemantikailag, valamint az olyan utótagszerű képződményekkel, mint a *-teli* és a *-dús*.

b. A melléknévi alaptagú szavakban, a szakirodalom nézetét alátámasztva, a fosztóképző az *-(V)s* melléknévképzővel kerülhet antonim viszonyba.

c. Míg az igei alaptag esetében a tagadóképző a *-t(t)* befejezett melléknévi igenévképző mellett, az *-ó/-ő* folyamatos melléknévi igenévképzővel és az *-(V)s* melléknévképzővel áll ellentétes kapcsolatban.

E három csoport vizsgálata mellett olyan kérdések is felmerültek, amelyek a *-hAtAtlAn* képző és a *képtelen* összetételi utótag szerepére vonatkoznak, valamint azoknak ritka jelenségeknek az esetére, amikor privatív képzős határozószó illetve privatív képzős főnév a képzés eredménye, vagy módosítószó az alaptag. Ezeknek a jelenségeknek a vizsgálatát nem merítettem ki teljesen, inkább csak kérdésfelvetésként szerepelnek a dolgozatban.

Maga a kérdés, amelyből kiindultam, újabb és újabb problémákat vetett fel a munkafolyamat során, amelyek közül több még megválaszolatlan maradt, és amelyeknek részletesebb megközelítését kutatásom folytatásának tekintek.

Könyvészet

Bárczi Géza – Országh László (főszerk.) 1959–1962. *A magyar nyelv értelmező szótára*. Akadémiai Kiadó, Budapest. = ÉrtSz.

Bokor József 2007. Szókészlettan. In: Adamikné Jászó Anna (szerk.), *A magyar nyelv könyve*. (nyolcadik, átdolgozott kiadás). Trezor Kiadó, Budapest. 164–196.

Keresztyén bibliai lexikon *Tisztátalan, tisztátalanság* c. szócikke:

http://agost.myip.hu/vak/cd2/szakmai_anyagok/biblia/kommentar/klx/index.html [2011-04-28].

Keszler Borbála. 2006. A toldalékmorféma-típusok elhatárolása: képzők, jelek, ragok. In: Keszler Borbála (szerk.), *Magyar Grammatika* (ötödik, átdolgozott kiadás). Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 57–60.

Keszler Borbála. 2006. A szóalkotás módjai. In: Keszler Borbála (szerk.), *Magyar Grammatika* (ötödik, átdolgozott kiadás). Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 307–323.

Kiefer Ferenc:

www.nytud.hu/szakcsoport/huszeves/slides/kiefer.ppt [2011-04-28].

Kiefer Ferenc:

<http://www.nytud.hu/szakcsoport/huszeves/absz/kiefer.pdf> [2011-04-28].

Kiefer Ferenc 2000. A morfológia. In: Kiefer Ferenc (szerk.), *Strukturális Magyar Nyelvtan 3. Morfológia*. Akadémiai Kiadó, Debrecen. 49–50.

Kiefer Ferenc–Ladányi Mária 2000. Morfoszintaktikailag semleges képzések. In: Kiefer Ferenc (szerk.), *Strukturális Magyar Nyelvtan 3. Morfológia*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 172–194.

Magyar nemzeti szövegtár:

<http://corpus.nytud.hu/mnszbeta/> [2011-04-28]

Papp Ferenc (szerk.) 1994. *A magyar nyelv szóvéghmutató szótára*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Pusztai Ferenc (szerk.) 2008. *Magyar értelmező szótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Ruzsiczky Éva 1961. A szóképzés. In: Tompa József (szerk.), *A mai magyar nyelv rendszere I*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 382–392.

Tótfalusi István: <http://www.szokincshalo.hu/szotar/>? [2011-04-29].

H. Varga Márta 2005. A 'hiány'-t jelentő denominális fosztóképzős melléknevek szemantikai ellentétpárjai. *Nyr* 129: 104–108.

H. Varga Márta 2006. a. *A hirtelen ürügyén hirtelen...*(*Édes anyanyelvünk* 2006/XXVIII./1)

<http://edesanyanyelvunk.anyanyelvapolo.hu/pdf/ea0602.pdf> [2011-04-29].

H. Varga Márta 2006.b. *A magyar fosztó- és tagadóképző*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

Tartalomjegyzék

A magyar fosztó- és tagadóképzők morfo-szemantikai problémái, különös tekintettel az antonimitásra	1
Bevezetés	1
1. A magyar privatív képző antonímái	2
1.1. A főnévi alapú fosztóképzők antonímái	3
1.1.1. Főnévi alapú fosztóképzős szó - -(V)s melléknévképzős szó.....	3
1.1.2. A -AtlAn képző hatása az -(V)s képzős szavakra	6
1.1.3. Főnévi alapú fosztóképzős szó - folyamatos melléknévi igenévképzős szó.....	6
1.1.4. Főnévi alapú fosztóképzős szó - -ékony/-ékeny melléknévképzős szó	7
1.1.5. Főnévi alapú fosztóképzős szó - befejezett melléknévi igenévképzős szó.....	7
1.1.6. Főnévi alapú fosztóképzős szó - -teli, -dús végű szavak	8
1.1.7. Főnévi alapú fosztóképzős szó - -vAl rendelkező kifejezés	8
1.1.8. Főnévi alapú fosztóképzős szó - más tövű szó	9
1.1.9. „Fosztóképzős dublettek”	9
1.2. A melléknévi alapú fosztóképzős szavak antonímái	10
1.2.1. Melléknévi alapú fosztóképzős szó - alapszó	10
1.2.2. A melléknévi alapú tisztátalan/ tisztátlan fosztóképzős dublett	11
1.2.3. Melléknévi alapú fosztóképzős szó - -(V)s képzős szó	12
1.2.4. Elégtelen - elégséges.....	12
1.2.5. Melléknévi alapú fosztóképzős szó - más tövű szó	12
1.3. A magyar tagadóképző antonímái	13
1.3.1. Tagadóképzős szó - befejezett melléknévi igenévképzős szó	13
1.3.2. Tagadóképzős szó - folyamatos melléknévi igenévképzős szó	13
1.3.3. Tagadóképzős szó - -(V)s melléknévképzős szó.....	14
1.3.4. Tagadóképzős szó - más tövű szó	14
1.3.5. Nem szabályos képzésű tagadóképzős szavak.....	14
1.4. A -hAtlAn képző antonímái.....	15
1.4.1. -hAtlAn képzős szó - -hAtÓ képzős szó.....	15
1.4.2. -hAtlAn képzős szó - igenévképzős szó	16
1.4.3. -hAtlAn képzős szó - -(V)s melléknévképzős szó.....	16
1.4.3. -hAtlAn képzős szó - más tövű szó.....	16
1.5. A fosztóképzős származék töve módosítószó.....	17
1.6. A -képtelen végű szavak antonímái	17
1.7. A privatív képzős határozószók antonímái	17
1.7.1. Privatív képzős határozószó - -vA határozói igenévképző	18
1.7.2. Észrevétlen - észrevehetően.....	19
1.7.3. Privatív képzős határozószó - privatív képző nélküli határozószó	19
1.7.4. Privatív képzős határozószó - más tövű szó	19
1.8. A privatív képzős főnevek antonímái	19
Összegzés.....	20

Könyvészet.....	21
Melléklet	25

Melléklet

Fosztóképzős szó	Alapszó szófaja	Képzett szó szófaja	Morfológiai ellentét	Szemantikai ellentét	K1	K2	Hangrend	Szótagszám	Gyakori képző
kifogástalan	főnév			kifogásolható	tAlAn	ható	tan	4	
kifogástalan	főnév			kifogásolt, kifogásolható	tAlAn	t, ható	tan	4	
önkéntelen(ül)	főnév	határozószó	önkéntes	önként	tAlAn	-	telen	4	
léttelen	főnév			létező	tAlAn	(ez)ő	telen	3	
embertelen	főnév			emberséges	tAlAn	(ség)s	telen	4	
érzéztelen	főnév		érző	érzelemdús	tAlAn	dús	telen	4	
fantáziátlan	főnév			fantáziadús	tAlAn	dús	tlan	5	
eseménytelen	főnév			eseménydús, eseményteli (?)	tAlAn	dús, teli	telen	5	
akaratlan	főnév		akaratos	határozott, célzott, céltudatos	tAlAn	más tövű szó	tan	5	
alaktalan	főnév		alakos (egész a. kép)	formás, szabályos, arányos	tAlAn	más tövű szó	tan	4	
állástalan	főnév			dolgozó (ember), foglalkoztatott	tAlAn	más tövű szó	tan	4	
anyagtalán	főnév			érzékelhető, konkrét, adott	tAlAn	más tövű szó	tan	4	
anyátlán (pipogya)	főnév		anyás	önálló	tAlAn	más tövű szó	tlan	3	
arcátlán	főnév			tisztességtudó, illedelmes	tAlAn	más tövű szó	tlan	3	
becstelen	főnév		becses	erkölcsös, tisztességes	tAlAn	más tövű szó	telen	3	
csintalan	főnév		csinos	jól nevelt, fegyelmezett	tAlAn	más tövű szó	tan	3	
díjtalan	főnév		(pl. emelt)díjas	fizetett	tAlAn	más tövű szó	atlan	3	
éktelen (=csúnya: pl. é. nőszemély)	főnév		ékes	szép, gyönyörű	tAlAn	más tövű szó	telen	3	
éktelen (=nagy: pl. é. hideg)	főnév		ékes	kicsi	tAlAn	más tövű szó	telen	3	
éktelen (nagyon: pl. é. messze)	főnév	határozószó	ékes	kissé	tAlAn	más tövű szó	telen	3	
éktelen (zaj)	főnév			csendes	tAlAn	más tövű szó	telen	3	
elvtelen	főnév			egyenes (ember), elvhű	tAlAn	más tövű szó	telen	3	
fajtlán	főnév			erkölcsös (?)	tAlAn	más tövű szó	tan	3	
fejtlán	főnév		fejes	átgondolt	AtAlAn	más tövű szó	etlen	3	
féktelen	főnév			kimért, megfontolt	tAlAn	más tövű szó	telen	3	
félmeztelen	főnév			felöltözött	tAlAn	más tövű szó	telen	4	
feneketlen (nagy)	főnév			kicsi	AtAlAn	más tövű szó	etlen	4	
fesztelen	főnév		fesztes	zavart	tAlAn	más tövű szó	telen	3	
földtelen	főnév		földes	gazdag, tehető	tAlAn	más tövű szó	telen	3	
formátlán	főnév		formás	szabályos, arányos, csinos	tAlAn	más tövű szó	tlan	3	
gáncstalan	főnév			bűnös, hibás	tAlAn	más tövű szó	tan	3	
gazdátlan	főnév		gazdás	birtokolt	tAlAn	más tövű szó	tlan	3	
haladéktalan	főnév			halasztható (ügy), lényegtelen	tAlAn	más tövű szó	tan	5	
hasztalan	főnév			eredményes, hatásos	tAlAn	más tövű szó	tan	3	
határtalan	főnév		határos	korlátozott	tAlAn	más tövű szó	tan	4	
hegytelen	főnév		hegyes	éles	AtAlAn	más tövű szó	etlen	3	
hirtelen	főnév	határozószó	híres	lassan	tAlAn	más tövű szó	telen	3	
idétlen	főnév		idős	ügyes, formás	tAlAn	más tövű szó	tlen	3	
idomtalan	főnév		idomos	csinos, formás	tAlAn	más tövű szó	tan	4	
időtlen	főnév		idős	átmeneti	tAlAn	más tövű szó	tlen	3	

kedvetlen	főnév		kedves	vidám	AtIAn	más tövű szó	etlen	3	
kifejezéstelen	főnév		kifejező	jellegzetes ?	tAIAn	más tövű szó	telen	6	
kilátástalan	főnév			reményteli ?	tAIAn	más tövű szó	talán	5	
lélektelen	főnév		lelkes	kedves, jó szívű (?)	tAIAn	más tövű szó	telen	4	
lelketlen	főnév		lelkes	érzékeny, empatikus, könyörületos	AtIAn	más tövű szó	etlen	3	
léttelen	főnév			élő	tAIAn	más tövű szó	telen	3	
magtalan (=nemzőképtelen)	főnév			nemzőképes	tAIAn	más tövű szó	talán	3	
maradékaltalan(ul)	főnév	határozószó		hiányosan	tAIAn	más tövű szó	talán	5	
meztelen	főnév			felöltözött	tAIAn	más tövű szó	telen	3	
modortalan	főnév		modoros	illelmes, művelt	tAIAn	más tövű szó	talán	4	
műfajltalan	főnév			jellegzetes	tAIAn	más tövű szó	talán	4	
munkátlán	főnév			elfoglalt	tIAn	más tövű szó	tlán	3	
munkátlán (munkakarülő)	főnév		munkás	szorgalmas	tIAn	más tövű szó	tlán	3	
nesztelen	főnév			hangos, zajos	tAIAn	más tövű szó	telen	3	
ormótlán	főnév		ormós	formás, szabályos, arányos	tIAn	más tövű szó	tlán	3	
páratlan (=kivételes)	főnév			átlagos	AtIAn	más tövű szó	atlan	3	
partatlan (=terjengős)	főnév		partos	rövid	tAIAn	más tövű szó	talán	3	
pofátlán	főnév		pofás	tiszteletudó, illedelmes	tIAn	más tövű szó	tlán	3	
rakoncátlán	főnév			rendezett	tIAn	más tövű szó	tlán	4	
számtalan	főnév		(=) számos	kevés	tAIAn	más tövű szó	talán	3	
szégyentelen	főnév		(=) szégyenletes	szemérmes	tAIAn	más tövű szó	telen	4	
szemtelen	főnév		(=) szemes	tiszteletudó	tAIAn	más tövű szó	telen	3	
szenvtelen	főnév		(=) ellenszenves	érzékeny, empatikus	tAIAn	más tövű szó	telen	3	
szeplőtelen	főnév		szeplős	romlott	tAIAn	más tövű szó	telen	4	
szertelen	főnév			rendszeres	tAIAn	más tövű szó	telen	3	
szótalan	főnév			beszédes	tAIAn	más tövű szó	talán	3	
szótlán	főnév			beszédes	tIAn	más tövű szó	tlán	2	
talajltalan	főnév		talajos	szilárd	tAIAn	más tövű szó	talán	4	
tanácstalan	főnév		tanácsos	határozott	tAIAn	más tövű szó	talán	4	
tárgyaltalan	főnév		tárgyas	lényeges	tAIAn	más tövű szó	talán	3	
tömentelen	főnév			kevés	tAIAn	más tövű szó	telen	4	
uratlán (jószág)	főnév		uras	birtokolt	AtIAn	más tövű szó	atlan	3	
úttalan	főnév		utas	járt, járható	tAIAn	más tövű szó	talán	3	
vétlen	főnév		vétkes	bűnös	tIAn	más tövű szó	tlén	2	
vigasztalan	főnév			reményteli	tAIAn	más tövű szó	talán	4	
világtalan	főnév		világos	látó	tAIAn	más tövű szó	talán	4	
zabolátlán	főnév		zabolás	fékezett	tIAn	más tövű szó	tlán	4	
dologtalan	főnév		dolgos	dolgozó, (elfoglalt)	tAIAn	ó	talán	4	
gyanútlan	főnév		gyanús	gyanakvó	tIAn	ó	tlán	3	
háborgástalan	főnév			háborgó (?)	tAIAn	ó	talán	5	
élettelen	főnév			élő	tAIAn	ó	telen	4	
érzéktelen	főnév		?érzékelő	érző	tAIAn	ó	telen	4	
hitlen	főnév			hívó	tIAn	ó	tlén	2	
összefüggéstelen	főnév		összefüggéses	összefüggő	tAIAn	ó	telen	6	
dicstelen	főnév			dicső, dicsőített	tAIAn	ó(ített)	telen	3	
érzéketlen	főnév			érző, érzékeny, (figyelmes)	AtIAn	ó, eny	etlen	4	
hitetlen	főnév		hites	hívó, hiszékeny	AtIAn	ó, eny	etlen	3	
terméketlen	főnév			termő, termékeny	AtIAn	ó, eny	etlen	4	
aggálytalan	főnév			aggályos(kodó)	tAIAn	s	talán	4	
agyatltalan	főnév			agyas, (okos)	AtIAn	s	atlan	3	

akadálytalan	főnév			akadályos, (nehéz, komplikált, viszontagságos)	tAlAn	s	talan	5
alkalmatlan	főnév			alkalmas, (megfelelő), alkalmas	AtIAn	s	atlan	4
aránytalan	főnév			arányos, (szabályos)	tAlAn	s	talan	4
ártalmatlan	főnév			ártalmas	AtIAn	s	atlan	4
átoktalan	főnév		átkos	átkos, (áldatlan)	tAlAn	s	talan	4
bajusztalan	főnév			bajuszos	tAlAn	s	talan	4
barátságtalan	főnév			barátságos	tAlAn	s	talan	5
békétlen	főnév			békés	tIAn	s	tlen	3
bűntelen	főnév			bűnös	tAlAn	s	telen	3
cikornyátlan	főnév			cikornyás	tIAn	s	tlan	4
családtalan	főnév			családos	tAlAn	s	talan	4
csapadéktalan	főnév			csapadékos	tAlAn	s	talan	5
csillagtalan	főnév			csillagos	tAlAn	s	talan	4
csíráttlan	főnév			csírázás	tIAn	s	tlan	3
daltalan	főnév			dalos	tAlAn	s	talan	3
dísztelen	főnév			díszes	tAlAn	s	telen	3
dologtalan	főnév			dolgos	tAlAn	s	talan	4
egészségtelen	főnév			egészséges	tAlAn	s	telen	5
éktelen (=dísztelen: pl. é. ruha)	főnév			ékes	tAlAn	s	telen	3
életlen	főnév			éles	AtIAn	s	etlen	3
előnytelen	főnév			előnyös	tAlAn	s	telen	4
érdektelen	főnév			érdekes, (lényeges)	tAlAn	s	telen	4
érdemtelen	főnév			érdemes	AtIAn	s	etlen	4
eredménytelen	főnév			eredményes	tAlAn	s	telen	5
erkölcstelen	főnév			erkölcsös	tAlAn	s	telen	4
erőtlen	főnév			erős	tIAn	s	tlen	3
értéktelen	főnév			értékes	tAlAn	s	telen	4
értelmetlen	főnév			értelmes, (fontos)	AtIAn	s	etlen	4
érvénytelen	főnév			érvényes	tAlAn	s	telen	4
esélytelen	főnév			esélyes	tAlAn	s	telen	4
esztelen	főnév			eszés, (átgondolt)	tAlAn	s	telen	3
etikátlan	főnév			etikos	tIAn	s	tlan	4
fájdalmatlan	főnév			fájdalmas	AtIAn	s	atlan	4
fajsúlytalan	főnév			fajsúlyos	tAlAn	s	talan	4
farkatlan	főnév			farkas	AtIAn	s	atlan	4
fátlan	főnév			fás	tIAn	s	tlan	2
fégyvertelen	főnév			fégyveres, (fel)fégyverezett	tAlAn	s	telen	4
felhőtlen	főnév			felhős	tIAn	s	tlen	3
feltétlen	főnév			feltételes	tIAn	s	tlen	3
feneketlen (nincs feneke)	főnév			fenekes (?)	AtIAn	s	etlen	4
fénytelen	főnév			fényes	tAlAn	s	telen	3
figyelmetlen	főnév			figyelmes	AtIAn	s	etlen	4
fizetéstelen	főnév			fizetési	tAlAn	s	telen	5
folttalan	főnév			foltoz	tAlAn	s	talan	3
fületlen	főnév			füles	AtIAn	s	etlen	3
füsttelen	főnév			füstös	tAlAn	s	telen	3
gátlástalan	főnév			gátlásos	tAlAn	s	talan	4
gáttalan	főnév			gátlásos	tAlAn	s	talan	3
gazdaságtalan	főnév			gazdaságos	tAlAn	s	talan	5
gerinctelen (állat)	főnév	főnév		gerinces	tAlAn	s	telen	4
gerinctelen (ember)	főnév			egyenest, igaz	tAlAn		telen	4
gondatlan	főnév			gondos	AtIAn	s	atlan	3
gusztustalan	főnév			gusztos	tAlAn	s	talan	4
gyermektelen	főnév			gyermekes	tAlAn	s	telen	4
gyökértelen	főnév			gyökerez	tAlAn	s	telen	4
háládatlan	főnév			háládatos	AtIAn	s	atlan	4
hálátlan	főnév			halás	tIAn	s	tlan	3
hangsúlytalan	főnév			hangsúlyos	tAlAn	s	talan	4
hangtalan	főnév			hangos	tAlAn	s	talan	3
haszontalan	főnév			hasznos	tAlAn	s	talan	4
hatástalan	főnév			hatásos	tAlAn	s	talan	4
héjátlan	főnév			héjas	AtIAn	s	atlan	3
helytelen	főnév			helyes	tAlAn	s	telen	3
hézagtalan	főnév			hézagos	tAlAn	s	talan	4
hiánytalan	főnév			hiányos	tAlAn	s	talan	4
hibátlan	főnév			hibás	tIAn	s	tlan	3
hímetlen	főnév			hímes	AtIAn	s	etlen	3
hűségtelen	főnév			hűséges	tAlAn	s	telen	4
hústalan	főnév			húsos	tAlAn	s	talan	3
igazságtalan	főnév			igazságos	tAlAn	s	talan	5
igénytelen	főnév			igényes	tAlAn	s	telen	4

iktelen	főnév			ikes	tAlAn	s	telen	3
ildomtalan	főnév			ildomos	tAlAn	s	talán	4
illetéktelen	főnév			illetékes	tAlAn	s	telen	5
irgalmatlan	főnév			irgalmas	AtIAn	s	atlan	4
istentelen	főnév			istenes	tAlAn	s	telen	4
ivartalan	főnév			ivaros	tAlAn	s	talán	4
ízetlen	főnév			izes	AtIAn	s	etlen	3
ízléstelen	főnév			ízléses	tAlAn	s	telen	4
jelentéktelen	főnév			jelentős	tAlAn	s	telen	5
jellegtelen	főnév			jellegzetes	tAlAn	s	telen	4
jellemtelen	főnév			jellemes	tAlAn	s	telen	4
jogtalan	főnév			jogos	tAlAn	s	talán	3
kedélytelen	főnév			kedélyes	tAlAn	s	telen	4
kegyetlen	főnév			kegyes	AtIAn	s	etlen	3
kellemetlen	főnév			kellemes, kellemetes	AtIAn	s	etlen	4
kényelmetlen	főnév			kényelmes	AtIAn	s	etlen	4
képtelen	főnév			képes	tAlAn	s	telen	3
kerítéstelen	főnév			kerítéses	tAlAn	s	telen	5
kesztyűtlen	főnév			kesztyűs	tIAn	s	tlen	3
kétségtelen	főnév			kétséges	tAlAn	s	telen	4
kíméletlen	főnév			kíméletes	AtIAn	s	etlen	4
kocsánytalan	főnév			kocsányos	tAlAn	s	talán	4
könnytelen	főnév			könnyes	tAlAn	s	telen	3
könyörtelen	főnév			könyörület	tAlAn	s	telen	4
korlátatlan	főnév			korlátos (lépcső)	tAlAn	s	talán	4
kortalan	főnév			koros, (idős)	tAlAn	s	talán	3
koszorútlan	főnév			koszorús	tIAn	s	atlan	4
kovásztalan	főnév			kovászos	tAlAn	s	talán	4
lábatlan	főnév			lábás	AtIAn	s	atlan	3
lázatlan	főnév			lázás	tAlAn	s	talán	3
lefolyástalan	főnév			lefolyásos	tAlAn	s	talán	5
elkiismeretlen	főnév			elkiismeretes	AtIAn	s	etlen	6
lényegtelen	főnév			lényeges	tAlAn	s	telen	4
levegőtlen	főnév			levegős	tIAn	s	tlen	4
logikátlan	főnév			logikus	tIAn	s	atlan	4
lombtalan	főnév			lombos	tAlAn	s	talán	3
magtalan	főnév			magos	tAlAn	s	talán	3
méltánytalan	főnév			méltányos	tAlAn	s	talán	4
mértéktelen	főnév			mértéktelen	tAlAn	s	telen	4
mocsoktalan	főnév			mocsos, (szenny)	tAlAn	s	talán	4
naptalan	főnév			napos	tAlAn	s	talán	3
nemtelen	főnév			nemes	tAlAn	s	telen	3
néptelen	főnév			népes	tAlAn	s	telen	3
nevetlen	főnév			neves	AtIAn	s	etlen	3
névtelen	főnév		neves	neves, (híres)	tAlAn	s	telen	3
nívótlan	főnév			nívós	tIAn	s	atlan	3
nőtlen	főnév			nős	tIAn	s	tlen	2
nyeletlen	főnév			nyeles	AtIAn	s	etlen	3
oktalan	főnév			okos	tAlAn	s	talán	3
öntudatlan	főnév			öntudatos	AtIAn	s	atlan	4
páratlan (= nincs párja)	főnév			páros	AtIAn	s	atlan	3
pontatlan	főnév			pontos	AtIAn	s	atlan	3
ragtalan	főnév			ragos	tAlAn	s	talán	3
rendszeretlen	főnév			rendszeres	tAlAn	s	telen	4
rezzenéstelen	főnév		rezzenéses	rezzenéses, (mozgó, rezzenő)	tAlAn	s	telen	5
rugalmatlan	főnév			rugalmas	AtIAn	s	atlan	4
ruhátlan	főnév			ruhás	tIAn	s	atlan	3
salaktalan	főnév			salakos	tAlAn	s	talán	4
sarutlan	főnév			sarus	tIAn	s	atlan	3
sikertelen	főnév			sikeres	tAlAn	s	telen	4
sótalan	főnév			sós	tAlAn	s	talán	3
stílustalan	főnév			stílusos	tAlAn	s	talán	4
súlytalan	főnév			súlyos	tAlAn	s	talán	3
szabálytalan	főnév			szabályos	tAlAn	s	talán	4
szagtalan	főnév			szagos	tAlAn	s	talán	3
szándéktalan	főnév			szándékos	tAlAn	s	talán	4
szárnyatlan	főnév			szárnyas	AtIAn	s	atlan	3
szarvatlan	főnév			szarvas	AtIAn	s	atlan	3
szegetlen	főnév			szegecs	AtIAn	s	etlen	3
személytelen	főnév			személyes	tAlAn	s	telen	4
szemérmetlen	főnév			szemérmes, szemérmes	AtIAn	s	etlen	4
szentségtelen	főnév			szentséges	tAlAn	s	telen	4

szeplőtlen	főnév			szeplős	tlAn	s	tlen	3	
szerencsétlen	főnév			szerencsés	tlAn	s	tlen	4	
szervetlen	főnév			szerves	AtIAn	s	etlen	3	
sziktelen	főnév			szikés	tAlAn	s	telen	3	
színvonalatlan	főnév			színvonalas	tAlAn	s	talán	5	
szőrtelen	főnév			szőrös	tAlAn	s	telen	3	
szükségtelen	főnév			szükséges	tAlAn	s	telen	4	
tapintatlan	főnév			tapintatos	AtIAn	s	atlan	4	
tárgyatlan	főnév			tárgyas	AtIAn	s	atlan	3	
társtalan	főnév			társas	tAlAn	s	talán	3	
tartalmatlan	főnév			tartalmas	AtIAn	s	atlan	4	
tehetségtelen	főnév			tehetséges	tAlAn	s	telen	5	
tisztelességtelen	főnév			tisztelességes	tAlAn	s	telen	5	
tökéletlen	főnév			tökéletes	AtIAn	s	etlen	4	
tollatlan	főnév			tollas	AtIAn	s	atlan	3	
törvénytelen	főnév			törvényes	tAlAn	s	telen	4	
tövistelen	főnév			tövises	tAlAn	s	telen	4	
tudománytalan	főnév			tudományos	tAlAn	s	talán	5	
tűrelmetlen	főnév			tűrelmes	AtIAn	s	etlen	4	
ügyetlen	főnév			ügyes	AtIAn	s	etlen	3	
ujjatlan	főnév			ujjas	AtIAn	s	atlan	3	
vagyontalan	főnév			vagyonos	tAlAn	s	talán	4	
vallástalan	főnév			vallásos	tAlAn	s	talán	4	
végeetlen	főnév			véges	AtIAn	s	etlen	3	
végtelen	főnév			véges	tAlAn	s	telen	3	
velőtlen	főnév			velős	tlAn	s	tlen	3	
veszélytelen	főnév			veszélyes	tAlAn	s	telen	4	
virágtalan	főnév			virágos	tAlAn	s	talán	4	
víztelen	főnév			vizes, (nedves)	tAlAn	s	telen	3	
zajtalan	főnév			zajos	tAlAn	s	talán	3	
zöngétlen	főnév			zöngés	tlAn	s	tlen	3	
zslrtalan	főnév			zslros	tAlAn	s	talán	3	
pártatlan	főnév			pártos(kodó)	AtIAn	s(kodó)	atlan	3	
bizalmatlan	főnév		bizalmas	bizalmas(kodó), bizó	AtIAn	s(kodó), ó	atlan	4	
valótlan	főnév			valós, való, (igaz)	tlAn	s, -	tlan	3	
páratlan	főnév			párás, páradús	tlAn	s, dús	tlan	3	
szellemetlen	főnév		szellemes	szellemes, szellemdús	tAlAn	s, dús	telen	4	
színtelen	főnév			színes, színdús	tAlAn	s, dús	telen	3	
étvágytalan	főnév			éhes, jó/nagy étvágyú	tAlAn	s, szerk.	talán	4	
szívtelen	főnév			szíves, jó szívű	tAlAn	s, szerk.	telen	3	
díjtalan	főnév			díjas, díjazott	tAlAn	s, tt	talán	3	
íztelen	főnév		izes	van íze	tAlAn	szerk.	telen	3	
parttalan	főnév		partos	keretek közé szorított (?)	tAlAn	szerk.	talán	3	
példátlan	főnév		példás	már előfordult (?)	tlAn	szerk.	tlan	3	
pénztelen	főnév		pénzes	pénzzel rendelkező	tAlAn	szerk.	telen	3	
érdektelen	főnév			érdekes	tAlAn	s	telen	4	
érdektelen (személy)	főnév		érdekes	érdekelt	tAlAn	t	telen	4	
gáttalan	főnév			gátolt	tAlAn	t	talán	3	
nyugtalan	főnév			nyugodt	tAlAn	t	talán	3	
álomtalan	főnév		álmos	álomteli (?)	tAlAn	teli	talán	4	
örömtelen	főnév			örömteli	tAlAn	teli	telen	4	
reménytelen	főnév			reményteli	tAlAn	teli	telen	4	
részvétlen	főnév			részvételi	tlAn	teli	tlen	3	
gondtalan	főnév		gondos	gondterhelt	tAlAn	terhelt	talán	3	
alaptalan	főnév		alapos	(meg)alapozott, alapos, (bizonyított, indokolt)	tAlAn	tt, s	talán	4	
korlátlan	főnév			korlátozott	tlAn	tt	tlan	3	
rendetlen	főnév		rendes	rendezett	AtIAn	tt	etlen	3	
anyátlan	főnév		anyás	anyával rendelkező	tlAn	val rendelkező szerk.	tlan	3	
apátlan	főnév		apás	apával rendelkező	tlAn	val rendelkező szerk.	tlan	3	
atyátlan	főnév		atyás	atyával rendelkező	tlAn	val rendelkező szerk.	tlan	3	
fogatlan	főnév		fogas	foggal rendelkező	AtIAn	val rendelkező szerk.	atlan	3	
hajléktalan	főnév	főnév	vmilyen hajlékú	hajlékkal rendelkező	tAlAn	val rendelkező szerk.	talán	4	

háztalan	főnév		házas	házzal rendelkező	AtIAn	val rendelkező szerk.	atlan	3	
hontalan	főnév		honos	honnal rendelkező	tAIAn	val rendelkező szerk.	talan	3	
lakástalan	főnév		lakásos	lakással rendelkező	tAIAn	val rendelkező szerk.	talan	4	
nyomtalan	főnév			nyommal rendelkező	tAIAn	val rendelkező szerk.	talan	3	
otthontalan	főnév		otthonos	otthonnal rendelkező	tAIAn	val rendelkező szerk.	talan	4	
rokontalan	főnév		rokonos	rokonnal rendelkező	tAIAn	val rendelkező szerk.	talan	4	
dísztelen(ül)	főnév	határozószó		díszítve	tAIAn	ve	telen	3	
kenyértelen	főnév		kenyeres	kenyérrel rendelkező	tAIAn	vel rendelkező szerk.	telen	4	
testvértelen	főnév			testvérral rendelkező	tAIAn	vel rendelkező szerk.	telen	4	
álmatlan	főnév		álmos		AtIAn		atlan	3	
céltalan	főnév		célzott		tAIAn		talan	3	
feneketlen (mély)	főnév				AtIAn		tlen	4	
házatlan	főnév				tIAn		tlan	3	
jeltelen	főnév		jeles		tAIAn		telen	3	
kénytelen	főnév	határozószó			tAIAn		talan	3	
kénytelen	főnév		kényes		AtIAn		etlen	3	
kiúttalan	főnév				tAIAn		talan	4	
kritikátlan	főnév		kritikus?		tIAn		tlan	4	
testetlen	főnév		testes		AtIAn		etlen	3	
testtelen	főnév		testes		tAIAn		telen	3	
tudattalan	főnév	főnév	tudatos		tAIAn		talan	4	
vértelen	főnév		véres		tAIAn		telen	3	
amputálhatatlan	ige			amputálható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
áthághatatlan	ige			áthágható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
áthatolhatatlan	ige			áthatolható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
átláthatatlan	ige			átlátható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
behajthatatlan	ige			behajtható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
behozhatatlan	ige			behozható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
beláthatatlan	ige			belátható, (feltérképezhető)	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
beláthatatlan	ige			belátható,(beismerhető)	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
besorolhatatlan	ige			besorolható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
beszámíthatatlan	ige			beszámítható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
bizonyíthatatlan	ige			bizonyítható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
bonthatatlan	ige			bontható	AtIAn	ható	atlan	4	hAt
cáfolhatatlan	ige			cáfolható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
csillapíthatatlan	ige			csillapítható	AtIAn	ható	atlan	3	hAt
csitíthatatlan	ige			csitítható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
eladhatatlan	ige			eladható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
elfogadhatatlan	ige			elfogadható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
elfojthatatlan	ige			elfojtható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
elgondolhatatlan	ige			elgondolható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
elháríthatatlan	ige			elhárítható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
elmaradhatatlan	ige			elmaradható, (lényegtelen)	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
elodázhatalan	ige			elodázható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
elpusztíthatatlan	ige			elpusztítható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
elszámolhatatlan	ige			elszámolható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
eltakarhatatlan	ige			eltakarható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
elválaszthatatlan	ige			elválasztható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
elvitathatalan	ige			elvitatható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
felbonthatatlan	ige			felbontható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
feldolgozhatatlan	ige			feldolgozható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
felfoghatatlan	ige			felfogható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
feloldhatatlan	ige			feloldható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
feltartóztathatalan	ige			feltartóztatható	AtIAn	ható	atlan	7	hAt
felülmúlhatatlan	ige			felülmúlható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
fogyhatatlan	ige			(ki)fogyható	AtIAn	ható	atlan	4	hAt
fölfoghatatlan	ige			fölfogható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
főltarthatatlan	ige			főltartható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt

folytathatatlan	ige			folytatható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
gyógyíthatatlan	ige			gyógyítható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
hajlíthatatlan	ige			hajlítható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
halaszthatatlan	ige			halasztható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
halhatatlan	ige			haló	AtIAn	ó	atlan	4	
halhatatlan	ige			halandó	AtIAn	andó	atlan	4	hAt
hallhatatlan	ige			hallható	AtIAn	ható	atlan	4	hAt
hasonlíthatatlan	ige			hasonlítható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
használatatlan	ige			használható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
helyreállíthatatlan	ige			helyreállítható	AtIAn	ható	atlan	7	hAt
helyrehozhatatlan	ige			helyrehozható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
irányíthatatlan	ige			irányítható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
járhatatlan	ige			járható	AtIAn	ható	atlan	4	hAt
javíthatatlan	ige			javítható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
kétségbevonha-tatlan	ige			kétségbevonható	AtIAn	ható	atlan	7	hAt
kiállíthatatlan	ige			kiállítható, elviselhető	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
kibírhatatlan	ige			kibírható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
kifoghatatlan	ige			kifogható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
kigobozhatatlan	ige			kigobozható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
kihagyhatatlan	ige			kihagyható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
kimondhatatlan	ige			kimondható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
kiolthatatlan	ige			kioltható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
kisimíthatatlan	ige			kisimítható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
kiszakíthatatlan	ige			kiszakítható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
kiszámíthatatlan	ige			kiszámítható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
körülírhatatlan	ige			körülírható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
lakhatatlan	ige			lakható	AtIAn	ható	atlan	4	hAt
láthatatlan	ige			látható	AtIAn	ható	atlan	4	hAt
lefordíthatatlan	ige			lefordítható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
letagadhatatlan	ige			letagadható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
leválthatatlan	ige			leváltható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
lezárthatatlan	ige			lezárható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
lophatatlan	ige			lopható	AtIAn	ható	atlan	4	hAt
manipulálhatatlan	ige			manipulálható	AtIAn	ható	atlan	7	hAt
megállapíthatatlan	ige			megállapítható	AtIAn	ható	atlan	7	hAt
megállíthatatlan	ige			megállítható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
megbízhatalatlan	ige			megbízható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
megbocsáthatatlan	ige			megbocsátható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
megbonthatatlan	ige			megbontható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
megcáfolhatatlan	ige			megcáfolható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
megfoghatatlan	ige			megfogható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
megfordíthatatlan	ige			megfordítható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
meghatározhatatlan	ige			meghatározható	AtIAn	ható	atlan	7	hAt
megingadhatatlan	ige			megingatható, (befolyásolható)	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
megjósolhatatlan	ige			megjósolható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
megmagyarázhatatlan	ige			megmagyarázható	AtIAn	ható	atlan	7	hAt
megmásíthatatlan	ige			megmásítható, megváltoztatható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
megoldhatatlan	ige			megoldható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
megszámlálhatatlan	ige			megszámlálható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
megválaszolhatatlan	ige			megválaszolható	AtIAn	ható	atlan	7	hAt
megvalósíthatatlan	ige			megvalósítható	AtIAn	ható	atlan	7	hAt
megváltoztathatatlan	ige			megváltoztatható	AtIAn	ható	atlan	7	hAt
olthatatlan	ige			oltható	AtIAn	ható	atlan	4	hAt
olvashatatlan	ige			olvasható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
orvosolhatatlan	ige			orvosolható	AtIAn	ható	atlan	8	hAt
osztályozhatatlan	ige			osztályozható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
oszthatatlan	ige			osztható	AtIAn	ható	atlan	4	hAt
pótolhatatlan	ige			pótolható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
romolhatatlan	ige			romolható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
tagadhatatlan	ige			tagadható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
támadhatatlan	ige			támadható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
tarthatatlan	ige			tartható	AtIAn	ható	atlan	4	hAt
utánozhatatlan	ige			utánozható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
vállalhatatlan	ige			vállalható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
végigmondhatatlan	ige			végigmondható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
végrehajthatatlan	ige			végrehajtható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
visszaadhatatlan	ige			visszaadható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
visszafordíthatatlan	ige			visszafordítható	AtIAn	ható	atlan	7	hAt
visszahozhatatlan	ige			visszahozható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
visszavonhatatlan	ige			visszavonható	AtIAn	ható	atlan	6	hAt
vitathatatlan	ige			vitatható	AtIAn	ható	atlan	5	hAt
szervedhetetlen	ige			(el)szervedhető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt

áttekinthetetlen	ige		áttekinthető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
áttörhetetlen	ige		áttörhető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
éghetetlen	ige		éghető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
ehetetlen	ige		ehető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
elengedhetetlen	ige		elengedhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
elérhetetlen	ige		elérhető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
elévülhetetlen	ige		elévülhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
élhetetlen	ige		élhető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
elképzelhetetlen	ige		elképzelhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
elkerülhetetlen	ige		elkerülhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
élvezhetetlen	ige		élvezhető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
elviselhetetlen	ige		elviselhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
emészthetetlen	ige		emészthető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
engesztelhetetlen	ige		engesztelhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
érinthetetlen	ige		érinthető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
értékelhetetlen	ige		értékelhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
érthetetlen	ige		érthető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
fékezhetetlen	ige		fékezhető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
feledhetetlen	ige		feledhető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
felejtethetetlen	ige		felejthető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
felismerhetetlen	ige		felismerhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
felmérhetetlen	ige		felmérhető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
félreérthetetlen	ige		félreérthető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
győzhetetlen	ige		(le)győzhető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
gyűrhetetlen	ige		gyűrhető, legyűrhető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
hasznavehetetlen	ige		hasznavehető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
hozzáférhetetlen	ige		hozzáférhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
hihetetlen	ige		hihető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
jóvátehetetlen	ige		jóvátehető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
keresztülvihetetlen	ige		keresztülvihető, megoldható	AtIAn	hető	etlen	7	hAt
kérlelhetetlen	ige		kérlelhető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
kézbesíthetetlen	ige		kézbesíthető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
kibékíthetetlen	ige		kibékíthető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
kifürkészthetetlen	ige		kifürkészthető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
kiismerhetetlen	ige		kiismerhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
kimeríthetetlen	ige		kimeríthető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
kitörölhetetlen	ige		kitörölhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
kivihetetlen	ige		kivihető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
legyőzhetetlen	ige		legyőzhető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
leküzdhetetlen	ige		leküzdhető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
letörölhetetlen	ige		letörölhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
megbecsülhetetlen	ige		megbecsülhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
megdönthetetlen	ige		megdönthető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
megengedhetetlen	ige		megengedhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
megfejtethetetlen	ige		megfejthető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
megfellebbezhetetlen	ige		megfellebbezhető	AtIAn	hető	etlen	7	hAt
megfizethetetlen	ige		megfizethető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
megkerülhetetlen	ige		megkerülhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
megközelíthetetlen	ige		megközelíthető	AtIAn	hető	etlen	7	hAt
megnevezhetetlen	ige		megnevezhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
megvesztegethetetlen	ige		megvesztegethető	AtIAn	hető	etlen	7	hAt
menthetetlen	ige		menthető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
mérhetetlen	ige		mérhető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
minősíthetetlen	ige		minősíthető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
nélkülözhetetlen	ige		nélkülözhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
összeegyeztethetetlen	ige		összeegyeztethető	AtIAn	hető	etlen	7	hAt
összeférhetetlen	ige		összeférhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
rendíthetetlen	ige		rendíthető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
sebezhetetlen	ige		sebezhető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
sérthetetlen	ige		sérthető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
széttéphetetlen	ige		széttéphető	AtIAn	hető	etlen	5	hAt
törhetetlen	ige		törhető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
tűrhetetlen	ige		tűrhető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
utólérhetetlen	ige		utólérhető	AtIAn	hető	etlen	6	hAt
védhetetlen	ige		(ki)védhető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
verhetetlen	ige		verhető	AtIAn	hető	etlen	4	hAt
csalhatatlan	ige	csalható	kifogásolható, átverhető, kijátszható	AtIAn	más tövű szó	atlan	4	hAt
élhetetlen	ige	élhető	ügyes, talpraesett	AtIAn	más tövű szó	etlen	4	hAt
ellenállhatatlan	ige	?ellenállható	visszataszító	AtIAn	más tövű szó	atlan	6	hAt
elmúlhatatlan	ige	?elmúlható	felejthető	AtIAn	más tövű szó	atlan	5	hAt
feddhetetlen	ige	(meg)feddhető	erkölcstelen	AtIAn	más tövű	etlen	4	hAt

						szó			
felbecsülhetetlen	ige		felbecsülhető	kicsi, jelentéktelen, kis (értékű)	AtIAn	más tövű szó	etlen	6	hAt
hajthatatlan	ige		hajtható	meggyőzhető, manipulálható, befolyásolható	AtIAn	más tövű szó	atlan	4	hAt
megférhetetlen	ige			összeegyeztethető ?	AtIAn	más tövű szó	etlen	5	hAt
rettenthetetlen	ige			gyáva	AtIAn	más tövű szó	etlen	5	hAt
tehetetlen	ige			cselekvőképés	AtIAn	más tövű szó	etlen	4	hAt
telhetetlen	ige			mértéktartó	AtIAn	más tövű szó	etlen	4	hAt
végeláthatatlan	ige			belátható	AtIAn	más tövű szó	atlan	6	hAt
felbecsülhetetlen	ige		felbecsülhető	kicsi, jelentéktelen, kis értékű	AtIAn	más tövű szó	etlen	6	hAt
múlhatatlan	ige			múló, (elévülő)	AtIAn	ó	atlan	4	hAt
végeérhetetlen	ige			véges (?)	AtIAn	s	etlen	6	hAt
fáradhatatlan	ige		(el)fáradó	nem kitaró	AtIAn	szerk.	atlan	5	hAt
nyughatatlan	ige			nyugodt	AtIAn	t	atlan	4	hAt
tévedhetetlen	ige				AtIAn		etlen	5	hAt
végzetlen	ige				AtIAn		etlen	4	hAt
észrevétlen(ül)	ige	határozószó		észrevehetően	tIAn	hetően	tlen	4	
(át)fésületlen (pl. terület)	ige			ellenőrzött, átnézett, megnézett, megvizsgált	AtIAn	más tövű szó	etlen	4	
ártatlan	ige		ártó	bűnös	AtIAn	más tövű szó	atlan	3	
bárdolatlan	ige		bárdolt	udvarias	AtIAn	más tövű szó	atlan	4	
elszámolatlan	ige		elszámolt	megmagyarázott (?)	AtIAn	más tövű szó	atlan	5	
érintetlen (szűz)	ige			erkölcstelen (?)	AtIAn	más tövű szó	etlen	4	
étlen	ige	határozószó		jóllakottan	tIAn	más tövű szó	tlen	2	
faragatlan	ige		faragott	illelmes, művelt	AtIAn	más tövű szó	atlan	4	
kelletlen (pl. arc)	ige		kellő	vidám	AtIAn	más tövű szó	etlen	3	
kelletlen (pl. dolog)	ige		kellő	kívánt	AtIAn	más tövű szó	etlen	3	
méltatlan	ige		méltó	igazságos, tisztességes, korrekt	AtIAn	más tövű szó	atlan	3	
nincstelen	ige			gazdag, (tehető)	tAIAn	más tövű szó	telen	3	
szüntelen(ül)	ige	határozószó		néha, soha	tAIAn	más tövű szó	telen	3	
tétlen	ige			dolgos, szorgalmas, aktív	tIAn	más tövű szó	tlen	2	
végezetlen	ige			befejezett	AtIAn	más tövű szó	etlen	4	
véletlen	ige		vélt	kiszámított, előre látható	AtIAn	más tövű szó	etlen	3	
írástudatlan	ige			írástudó	AtIAn	ó	atlan	5	
moccanatlan	ige			moccanó	AtIAn	ó	atlan	4	
mozdulatlan	ige			mozduló, mozgó	AtIAn	ó	atlan	4	
tudatlan	ige			tudó	AtIAn	ó	atlan	3	
változatlan	ige			változó	AtIAn	ó	atlan	4	
értetlen	ige			értő, (jó felfogású)	AtIAn	ó	etlen	3	
független	ige			függetlenség	AtIAn	ó	etlen	3	
készületlen	ige		készült	készülő	AtIAn	ó	etlen	4	
nyeretlen	ige			nyerő	AtIAn	ó	etlen	3	
önzetlen	ige			önző	AtIAn	ó	etlen	3	
döntetlen	ige	főnév		az eredmény olyan, hogy eldönti a sorrendet	AtIAn	szerk.	etlen	3	
eszméletlen	ige		eszmélt	tudatánál lévő ?	AtIAn	szerk.	etlen	4	
civilizálatlan	ige			civilizált	AtIAn	t	atlan	6	
csépeletlen	ige			csépelt	AtIAn	t	etlen	4	
csüggedetlen	ige			csüggedt	AtIAn	t	etlen	4	
differenciálatlan	ige			differenciált	AtIAn	t	atlan	7	
elégületlen	ige			elégült, (elégedett)	AtIAn	t	etlen	5	
elfogulatlan	ige			elfogult	AtIAn	t	atlan	5	
feltáratlan	ige			feltárt	AtIAn	t	atlan	4	
fésületlen	ige			fésült	AtIAn	t	etlen	4	
foglalatlan	ige			foglalt	AtIAn	t	atlan	4	
gombolatlan	ige			gombolt	AtIAn	t	atlan	4	
immunizálatlan	ige			immunizált	AtIAn	t	atlan	6	
indokolatlan	ige			indokolt	AtIAn	t	atlan	5	
ismeretlen	ige			ismert	AtIAn	t	etlen	4	
járatlan	ige			járt, (bejártatott, ismert)	AtIAn	t	atlan	3	

jelöletlen	ige		jelölt	AtIAn	t	etlen	4
jogosulatlan	ige		jogosult	AtIAn	t	atlan	5
kapálatlan	ige		kapált	AtIAn	t	atlan	4
kenetlen	ige		kent	AtIAn	t	etlen	3
kéretlen	ige		kért	AtIAn	t	etlen	3
keveretlen	ige		kevert	AtIAn	t	etlen	4
kialvatlan	ige		kialudt, (kipihent)	AtIAn	t	atlan	4
kihasználatlan	ige		kihasznált	AtIAn	t	atlan	5
kikúrátlan	ige		kikúrált, (kigyógyított)	AtIAn	t	atlan	5
kiszignálatlan	ige		szignált	AtIAn	t	atlan	5
köszörületlen	ige		köszörült	AtIAn	t	etlen	5
kulturálatlan	ige		kulturált	AtIAn	t	atlan	5
kvalifikálatlan	ige		kvalifikált	AtIAn	t	atlan	6
lezáratlan	ige		lezárt	AtIAn	t	atlan	4
meggondolatlan	ige		meggondolt (átgondolt)	AtIAn	t	atlan	5
megműveletlen	ige		megművelt	AtIAn	t	etlen	5
megválaszolatlan	ige		megválaszolt	AtIAn	t	atlan	6
megvalósulatlan	ige		megvalósult	AtIAn	t	atlan	6
mesterkéletlen	ige		mesterkél	AtIAn	t	etlen	5
műveletlen	ige		művelt	AtIAn	t	etlen	4
neveletlen	ige		jólnevelt	AtIAn	t	etlen	4
nyergeletlen	ige		nyergelt	AtIAn	t	etlen	4
publikálatlan	ige		publikált	AtIAn	t	atlan	5
rendületlen	ige		rendült	AtIAn	t	etlen	4
rombolatlan	ige		rombolt	AtIAn	t	atlan	4
serdületlen	ige		serdült	AtIAn	t	etlen	4
sületlen	ige		sült	AtIAn	t	etlen	3
számlálatlan	ige		számlált	AtIAn	t	atlan	4
számolatlan	ige		számolt	AtIAn	t	atlan	4
tagolatlan	ige		tagolt	AtIAn	t	atlan	4
tanulatlan	ige		tanult	AtIAn	t	atlan	4
tapasztalatlan	ige		tapasztalt	AtIAn	t	atlan	5
terheletlen	ige		terhelt	AtIAn	t	etlen	4
törtetlen	ige		megtört, tört	AtIAn	t	etlen	3
váratlan	ige		várt	AtIAn	t	atlan	3
veretlen	ige		vert	AtIAn	t	etlen	3
záratlan	ige		zárt	AtIAn	t	atlan	3
zavartalan	ige		zavart	AtIAn	t	atlan	4
ernyedetlen	ige		ernyedt	AtIAn	t	etlen	4
lankadatlan	ige		lankadt, lankadó	AtIAn	t, ó	atlan	4
áldatlan	ige		áldott	AtIAn	tt	atlan	3
átalakítatlan	ige		átalakított	AtIAn	tt	atlan	6
avatatlan	ige		avatott	AtIAn	tt	atlan	4
azonosítatlan	ige		azonosított	AtIAn	tt	atlan	6
befejezetlen	ige		befejezett	AtIAn	tt	etlen	5
bekötetlen	ige		bekötött	AtIAn	tt	etlen	4
betöltetlen	ige		betöltött	AtIAn	tt	etlen	4
bontatlan	ige		bontott	AtIAn	tt	atlan	3
büntetlen	ige		büntetett	AtIAn	tt	etlen	3
címezetlen	ige		címezett	AtIAn	tt	etlen	5
csatornázatlan	ige		csatornázott	AtIAn	tt	atlan	5
döntetlen	ige		(el)döntött	AtIAn	tt	etlen	3
égetetlen	ige		égetett, (elégetett)	AtIAn	tt	etlen	4
eladatlan	ige		eladott	AtIAn	tt	atlan	4
eldöntetlen	ige		eldöntött	AtIAn	tt	etlen	4
elégedetlen	ige		elégedett	AtIAn	tt	etlen	5
ellátatlan	ige		ellátott	AtIAn	tt	atlan	4
elvégzetlen	ige		elvégzett	AtIAn	tt	etlen	4
emésztetlen	ige		emésztett	AtIAn	tt	etlen	4
éretlen	ige		érett	AtIAn	tt	etlen	3
érintetlen (megérintett)	ige		érintett, (megfogott)	AtIAn	tt	etlen	4
érintetlen (kérdés)	ige		érintett, (megbeszélt)	AtIAn	tt	etlen	4
fedetlen	ige		fedett	AtIAn	tt	etlen	3
fedezetlen	ige		fedezett	AtIAn	tt	etlen	4
fegyelmezetlen	ige		fegyelmezett	AtIAn	tt	etlen	5
fehérítetlen	ige		fehérített	AtIAn	tt	etlen	5
fejletlen	ige		fejl	AtIAn	tt	etlen	3
felbontatlan	ige		felbontott	AtIAn	tt	atlan	4
feldolgozatlan	ige		feldolgozott	AtIAn	tt	atlan	5
fényezetlen	ige		fényezett	AtIAn	tt	etlen	4
festetlen	ige		festett	AtIAn	tt	etlen	3
fizetetlen	ige		fizetett	AtIAn	tt	etlen	4
fogadatlan	ige		fogadott	AtIAn	tt	atlan	4

főtlen	ige			főtt	tlAn	tt	tlen	2	
fűtetlen	ige			fűtött	AtIAn	tt	etlen	3	
fűzetlen	ige			fűzött	AtIAn	tt	etlen	3	
gondozatlan	ige			gondozott	AtIAn	tt	atlan	4	
gyármoltatlan	ige			gyámoltott	tAIAn	tt	talán	4	
háborítatlan	ige			háborított	AtIAn	tt	atlan	5	
határozatlan	ige			határozott	AtIAn	tt	atlan	5	
íratlan	ige			írott	AtIAn	tt	atlan	3	
jelzetlen	ige			jelzett	AtIAn	tt	etlen	3	
kamatozatlan	ige			kamatozott	AtIAn	tt	atlan	5	
keményítetlen	ige			keményített	AtIAn	tt	etlen	5	
kendőzetlen	ige			kendőzött	AtIAn	tt	etlen	4	
képzetlen	ige			képzett	AtIAn	tt	etlen	3	
kérdezetlen	ige			kérdezett	AtIAn	tt	etlen	4	
keresetlen	ige			keresett	AtIAn	tt	etlen	4	
kerítetlen	ige			kerített	AtIAn	tt	etlen	4	
kezdetlen	ige			kezdett	AtIAn	tt	etlen	3	
kiadatlan	ige			kiadott	AtIAn	tt	atlan	4	
kiaknázatlan	ige			kiaknázott	AtIAn	tt	atlan	5	
kibontatlan	ige			kibontott	AtIAn	tt	atlan	4	
kidolgozatlan	ige			kidolgozott	AtIAn	tt	atlan	5	
kiegyensúlyozatlan	ige			kiegyensúlyozott	AtIAn	tt	atlan	7	
kifizetetlen	ige			kifizetett	AtIAn	tt	etlen	5	
kiforratlan	ige			kiforrott	AtIAn	tt	atlan	4	
kiképezetlen	ige			kiképezett	AtIAn	tt	etlen	5	
kiképzetlen	ige			kiképzett	AtIAn	tt	etlen	4	
kitöltetlen	ige			kitöltött	AtIAn	tt	etlen	4	
kivilágítatlan	ige			kivilágított	AtIAn	tt	atlan	6	
koronázatlan	ige			koronázott, (ünnepelt)	AtIAn	tt	atlan	5	
körvonalazatlan	ige			körvonalazott	AtIAn	tt	atlan	6	
kötetlen	ige			kötött	AtIAn	tt	etlen	3	
kövezetlen	ige			kövezett	AtIAn	tt	etlen	4	
lakatlan	ige			lakott	AtIAn	tt	atlan	3	
leplezetlen	ige			leplezett	AtIAn	tt	etlen	4	
megalapozatlan	ige			megalapozott	AtIAn	tt	atlan	6	
megoldatlan	ige			megoldott	AtIAn	tt	atlan	4	
megváltatlan	ige			megváltott	AtIAn	tt	atlan	4	
nyesetlen	ige			nyesett	AtIAn	tt	etlen	3	
őrízetlen	ige			őrzött	AtIAn	tt	etlen	4	
osztályozatlan	ige			osztályozott	AtIAn	tt	atlan	5	
osztatlan	ige			osztott	AtIAn	tt	atlan	3	
rendezetlen	ige			rendezett	AtIAn	tt	etlen	4	
romlatlan	ige			romlott	AtIAn	tt	atlan	3	
rontatlan	ige			rontott	AtIAn	tt	atlan	3	
sértetlen	ige			sértett	AtIAn	tt	etlen	3	
simítatlan	ige			simított	AtIAn	tt	atlan	4	
szabályozatlan	ige			szabályozott	AtIAn	tt	atlan	5	
szakadatlan	ige			megszakított	AtIAn	tt	atlan	4	
szedetlen	ige			szedett	AtIAn	tt	etlen	3	
szegetlen	ige			(be)szegett	AtIAn	tt	etlen	3	
szellőzetlen	ige			szellőzött	AtIAn	tt	etlen	4	
szeretetlen	ige			szeretett	AtIAn	tt	etlen	4	
szervezetlen	ige			szervezett	AtIAn	tt	etlen	4	
szokatlan	ige			szokott	AtIAn	tt	atlan	3	
tájékoztatlan	ige			tájékozott	AtIAn	tt	atlan	4	
takarítatlan	ige			(ki)takarított	AtIAn	tt	atlan	5	
temetetlen	ige			temetett	AtIAn	tt	etlen	4	
tisztázatlan	ige			tisztázott	AtIAn	tt	atlan	4	
töltetlen	ige			töltött	AtIAn	tt	etlen	3	
védetlen	ige			védett	AtIAn	tt	etlen	3	
védetlen	ige			védett	tAIAn	tt	telen	3	
vegyítetlen	ige			vegyített	AtIAn	tt	etlen	4	
vetetlen	ige			vetett	AtIAn	tt	etlen	3	
vigyázatlan	ige			vigyázott	AtIAn	tt	atlan	4	
öltözetlen	ige			felöltözött, jól öltözött	AtIAn	tt, szerk.	etlen	4	
tiszteletlen	ige			tiszteletludó	AtIAn	tudó	etlen	4	
akaratlan(ul)	ige	határozószó		akarva, tudatosan	AtIAn	va	atlan	4	
zavartalan(ul)	ige	határozószó		zavarva	tAIAn	va	talán	4	
eszméletlen(ül)	ige	határozószó	eszmélt	eszmélve	AtIAn	ve	etlen	4	
kérdezetlen(ül)	ige	határozószó		kérdezve	AtIAn	ve	etlen	4	
hallatlan	ige		hallott		AtIAn		atlan	3	
óvatlan	ige		óvatos		AtIAn		atlan	3	
szünetlen	ige		szűnős(-szüntelen)		AtIAn		etlen	3	

untalan	ige		unos		tAlAn		taln	3	
engedetlen	ige			engedelmes	AtIAn	s	etlen	4	
illetlen	ige			illedelmes, illő	AtIAn	s	etlen	3	
lehetetlen	ige			lehetséges, megvalósítható	AtIAn	s	etlen	4	hAt
álhatatlan	ige(?)			álhatatos	AtIAn	s	atlan	4	hAt
kietlen	ige(?)			kies	AtIAn	s	etlen	3	
következetlen	ige(?)			következetes	AtIAn	s	etlen	5	
célszerűtlen	melléknév			célszerű	tIAn	-	tlen	4	szerű
ésszerűtlen	melléknév			ésszerű	tIAn	-	tlen	4	szerű
időszerűtlen	melléknév			időszerű	tIAn	-	tlen	5	szerű
korszerűtlen	melléknév			korszerű	tIAn	-	tlen	4	szerű
népszerűtlen	melléknév			népszerű	tIAn	-	tlen	4	szerű
okszerűtlen	melléknév			okszerű	tIAn	-	tlen	4	szerű
pártszerűtlen	melléknév			pártszerű	tIAn	-	tlen	4	szerű
sportszerűtlen	melléknév			sportszerű	tIAn	-	tlen	4	szerű
szakyszerűtlen	melléknév			szakyszerű	tIAn	-	tlen	4	szerű
tervszerűtlen	melléknév			tervszerű	tIAn	-	tlen	4	szerű
hűtlen	melléknév			hű	tIAn	-	tlen	2	
íróiatlan	melléknév			írói	AtIAn	-	atlan	5	
boldogtalan	melléknév			boldog	tAlAn	-	taln	4	
egyenlőtlen	melléknév			egyenlő	tIAn	-	tlen	4	
gyengédtelen	melléknév			gyengéd	tAlAn	-	telen	4	
kedvezőtlen	melléknév			kedvező	tIAn	-	tlen	4	
költőtlen	melléknév			költői	AtIAn	-	etlen	5	
komolytalan	melléknév			komoly	tAlAn	-	taln	4	
nemzetietlen	melléknév			nemzeti	AtIAn	-	etlen	5	
önállótlan	melléknév			önálló	tIAn	-	tlan	4	
szaporátlan	melléknév			szapora	tIAn	-	tlan	4	
szerenytelen	melléknév			szereny	tAlAn	-	telen	4	
tisztátalan	melléknév			tiszta, érintetlen	tAlAn	-	taln	4	
tisztátlan	melléknév			tiszta, érintetlen	tIAn	-	tlan	3	
valószínűtlen	melléknév			valószínű	tIAn	-	tlen	5	
bátortalan	melléknév			bátor	tAlAn	-	taln	4	
emberietlen	melléknév			emberi, emberies	AtIAn	-, s	etlen	5	
magyartalan	melléknév			magyar, magyaros	tAlAn	-, s	taln	4	
művészietlen	melléknév			művészies, művészi	AtIAn	-, s	etlen	5	
igaztalan	melléknév			igaz, igazságos	tAlAn	-,s	taln	4	
elégtelen	melléknév			elégséges, megfelelő	tAlAn	(ség)es	telen	4	
bajtársiatlan	melléknév			bajtársias	AtIAn	s	atlan	3	
férfiatlan	melléknév			férfias	AtIAn	s	atlan	4	
hazafiatlan	melléknév			hazafias	AtIAn	s	atlan	5	
lovagiatlan	melléknév			lovagias	AtIAn	s	atlan	5	
nőietlen	melléknév			nőies	AtIAn	s	etlen	4	
udvariatlan	melléknév			udvarias	AtIAn	s	atlan	5	
egyetlen	melléknév (szn)		egy	sok; több, mint egy,	AtIAn	más tövű szó	etlen	3	
felelőtlen	mn-i igenév?			felelősségteljes, felelős	tIAn	s	tlen	4	
bizonytalan	módosítószó			(maga)biztos	tAlAn	s	taln	4	
magatehetetlen				önálló, önellátó	AtIAn	más tövű szó	etlen	6	hAt
óhatatlan				elkerülhető, elhárítható	AtIAn	más tövű szó	atlan	4	hAt
vízhatlan				átázó	AtIAn	más tövű szó	atlan	3	hAt
életképtelen				életképes	tAlAn	képes	telen	5	kép(telen)
fejődésképtelen				fejődőképes	tAlAn	képes	telen	6	kép(telen)
fizetéseképtelen				fizetőképes	tAlAn	képes	telen	6	kép(telen)
forgalomképtelen				forgalomképes	tAlAn	képes	telen	6	kép(telen)
harcképtelen				harcképes	tAlAn	képes	telen	4	kép(telen)
határozatképtelen				határozatképes	tAlAn	képes	telen	7	kép(telen)
kereséseképtelen				keresőképes, jól kereső	tAlAn	képes	telen	6	kép(telen)
kormányzásképtelen				kormányzásképes	tAlAn	képes	telen	6	kép(telen)
működéseképtelen				működéseképes, működőképes	tAlAn	képes	telen	6	kép(telen)
munkaképtelen				munkaképes	tAlAn	képes	telen	5	kép(telen)
nemzőképtelen				nemzőképes	tAlAn	képes	telen	5	kép(telen)
szalonképtelen				szalonképes	tAlAn	képes	telen	5	kép(telen)
védekezőképtelen				védekezőképes	tAlAn	képes	telen	7	kép(telen)
cselekvőképtelen				cselekvőképes	tAlAn	s	telen	6	kép(telen)
esetlen				ügyes	AtIAn	más tövű szó	etlen	3	
irdatlan				kicsi, kevés	AtIAn	más tövű szó	atlan	3	
közvetlen			közvetett	barátságtalan, távolságtartó	AtIAn	más tövű szó	etlen	3	
minduntalan		határozószó	unos (?)	soha	tAlAn	más tövű	taln	4	

						szó			
egyenetlen			egyes	egyenletes	AtIAn	s	etlen	4	
okvetlen(ül)		határozószó	okvetve		AtIAn		etlen	3	